

“La libertad, Sancho, es uno de los más preciados dones que a los Hombres dieron los cielos; con ella no pueden igualarse los tesoros que encierra la tierra ni el mar encubre: por la libertad, así como por la honra, se puede y debe aventurar la vida; y, por el contrario, el cautiverio es el mayor mal que puede venir a los hombres”¹.

¹ Cervantes, Don Quijote. Capítol LVIII.

AGRAÏMENTS

Anna Tarrach, Generalitat de Catalunya: Departament d'Econòmiques.

Encarna Martínez, La Model de Barcelona: Cap de servei.

Joan d'Arquer, Fundació Presos Sin Fronteras: capellà i coordinador d'un dels pisos d'allotjament.

"Omar", Fundació "Refer-vida": allotjat a un dels pisos de la fundació.

Mercedes Sánchez, Generalitat de Catalunya: Departament de Justícia.

Xavier Amor, La Model de Barcelona: Subdirector de tractament.

Institut Manolo Huguè

Joan Pagès, Tutor del nostre Treball de recerca

ÍNDEX

PART I: INTRODUCCIÓ

1. LA REINSERCIÓ SOCIAL	P. 6
1.1. Què és?	
1.2. Quin és el seu objectiu?	
1.3. Per què hem triat aquest treball i amb quins objectius?	
1.4. Mètode d'elaboració	
1.5. Article 25.2. de la Constitució Espanyola	

PART II: ORGANISMES I FUNDACIONS

1. ORGANISMES	P.9
1.1. Centre d'Iniciatives per a la Reinserció	
1.2. Presos sense fronteres	
1.3. Centre d'Estudis Jurídics i Formació especialitzada	
1.4. Refer-vida	
2. FUNDACIONS	P. 12
2.1. Institut de Reinserció social	
2.2. Fundació Atenea	

PART III: CENTRES PENITENCIARIS

1. DEFINICIÓ	P. 14
1.1. Què és un centre penitenciari?	
1.2. Conjunt de centres a Catalunya	
2. QUATRE CAMINS	P. 14
2.1. Instal·lacions	
2.2. Equips de Rehabilitació	
3. LA MODEL	P. 15
3.1. Instal·lacions	
3.2. Equips de Rehabilitació	
4. BRIANS 1 DONES	P. 15
4.1. Instal·lacions	
4.2. Equips de Rehabilitació	

PART IV: TRACTAMENTS I PASSOS A SEGUIR

1. REINSERCIÓ, DRETS I TRACTAMENT ALS CENTRES PENITENCIARIS P. 16

- 1.1. Programes de tractament psicològic a la presó
 - 1.1.1. Programa de conscienciació per a narcotraficants
 - 1.1.2. Teoria de les necessitats interpersonals bàsiques
 - 1.1.2.1. Resolució de les necessitats socials, emocionals i sexuals dels presos
 - 1.1.2.2. Les relacions amb l'exterior de la presó: la pèrdua de vinculacions
 - 1.1.2.3. Relacions socials i d'amistat dels presos amb els amics que estan fora
 - 1.1.2.4. Relacions a l'interior de la presó
 - 1.1.2.4.1. Relacions d'amistat dins de la presó
 - 1.1.2.4.2. Relacions familiars dins de la presó
 - 1.1.2.5. Relació de les necessitats socials, emocionals i sexuals amb la salut
- 1.2. Desenvolupament de la investigació
 - 1.2.1. Resultats
 - 1.2.2. Discussió
 - 1.2.3. Conclusió
- 1.3. La constitucionalització de la reeducació i la reinserció social com a fi de les penes
 - 1.3.1. Introducció
 - 1.3.2. La reeducació i la reinserció social com a dret fonamental dels presos

PART V: ENTREVISTES I ENQUESTES

1. XAVIER AMOR, subdirector de tractament de La Model P. 37

- 1.1. Preguntes
- 1.2. Conclusions

2. JOAN D'ARQUER, capellà i coordinador d'un dels pisos d'allotjament P. 39

- 2.1. Preguntes
- 2.2. Conclusions

3. OMAR, allotjat a un dels pisos P. 42

- 3.1. Preguntes
- 3.2. Conclusions

4. ENQUESTES P. 45

- 4.1. INS Manolo Hugué
- 4.2. Conclusions

PART VI: OPEN PRISONS

1. ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT ALS CENTRES PENITENCIARIS P. 47

PART VII: CONCLUSIONS

1. CONCLUSIONS GRUPALS P. 48

2. CONCLUSIONS PERSONALS P. 51

2.1. Helena Martí

2.2. Lydia Martín

2.3. Roger Hermosilla

BIBLIOGRAFIA P. 53

ANNEXOS P. 55

ANNEX 1: ENTREVISTES P. 56

ANNEX 2: ENQUESTES P. 77

ANNEX 3: DOCUMENTACIÓ DE REFER-VIDA P. 85

ANNEX 4: CERTIFICAT D'ACTIVITAT FÍSICA I D'ESPORT D'OPEN PRISONS P. 96

PART I: INTRODUCCIÓ

1. LA REINSERCIÓ SOCIAL

1.1. Què és?

La reinserció social és la reintegració o nova adaptació d'una persona a la societat, després d'haver estat durant un temps a la presó.



La reinserció social és la base del nostre nou sistema penal, que busca no castigar el delinqüent, sinó ajudar-lo a deixar els hàbits que el van portar a delinquir i oferir ajuda perquè es transformi en una persona que ajudi a la societat. Per poder impulsar la reinserció del delinqüent, se'ls dona una formació completa que permeti a la persona, aconseguir una vida honrada i digna en el moment de deixar-lo en llibertat.

1.2. Quin és el seu objectiu?

L'objectiu principal de la reinserció social és reintroduir dins la societat, social i laboralment, a la gent que ha estat durant un període a la presó. El que busca és que la persona que surt de la presó pugui fer vida normal, ja sigui en l'aspecte social com en l'econòmic.

1.3. Per què hem triat aquest treball i amb quins objectius?

Vam escollir aquest treball amb la finalitat de descobrir i investigar la situació dels presos en sortir dels centres penitenciaris havent ja complert la seva condemna i intentar demostrar o comprovar si realment la seva reinserció en la nostra societat és possible i amb quines eines ho poden fer, i el paper de l'administració i la societat sense ànim de lucre vinculades a aquest projecte. També considerem que la gent del nostre entorn i la nostre edat no té la informació necessària per opinar sobre aquests temes, per tant, volem ser la seva via d'informació per tal d'aclarir-los qualsevol inquietud.

1.4. Mètode d'elaboració

El mètode que hem fet servir durant tot el treball de recerca consta de diferents parts i sistemes d'organització. En primer lloc, vam adreçar-nos a la biblioteca d'estudis jurídics on vam recaptar i vam fer una preselecció de diversos llibres que ens aportessin una certa informació inicial per tal de començar la nostra recerca amb unes bones bases.

A continuació, la divisió de la feina era molt costosa ja que ens enfrontàvem al buidat dels llibres preseleccionats. En Roger es va encarregar del buidatge dels llibres de dret penal i constitucionals i diferents estudis de casos, l'Helena va ser l'encarregada de fer la traducció de certs textos en idioma estranger, en aquest cas en anglès i pel que correspon a la Lydia el seu treball consistia en la transcripció de les dades per tal de tenir certs recursos d'informació modificada, ja per nosaltres i no pas d'agents externs. I en segon lloc, vam buscar informació a diverses pàgines web que ens va proporcionar la cap de Departament de Justícia de la Generalitat.

Amb aquestes bases ben consolidades ens vam veure encoratjats a començar a redactar la part teòrica, que consistia a analitzar bé els textos ja buidats i intentar que els futurs lectors poguessin entendre la part més pràctica de la nostra recerca, facilitant-los una certa font de coneixements i informació. En finalitzar aquesta part vam començar a realitzar la part pràctica. Com a grup vam considerar i vam veure més oportú que el primer que havíem de fer era preguntar a la gent de la nostra edat què coneixien del nostre tema de treball. Aquí és on va començar l'elaboració d'enquestes, en les quals hi hagués preguntes concises i fàcils de comprendre. La creació de les enquestes en si va anar a càrrec de la Lydia i en Roger, mentre l'Helena es va dedicar a l'anàlisi de la informació concloent i l'elaboració de tots els gràfics corresponents. Vam prosequir amb l'intent de realitzar diferents reunions i entrevistes amb alts dirigents o gent ben relacionada dintre del sistema penitenciari. Al final ho vam aconseguir gràcies a diferents contactes per part de la Lydia, i vam concretar una reunió amb el Subdirector de tractaments de la presó de Barcelona (La Model) on vam veure la realitat segons l'administració. Després necessitàvem saber l'altra part de la realitat o una opinió diferent de la que havíem obtingut, per tant, vam concertar una entrevista amb el coordinador del programa Refer-Vida i un dels nois interns en el projecte del pis que ens van aportar l'essencial per a acabar de arrodonir la nostra part pràctica i poder extreure les nostres conclusions conjuntament.

1.5. Article 25.2 de la Constitució Espanyola

Les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat restaran orientades vers la reeducació i reinserció social i no podran consistir en treballs forçats. El condemnat que estigüés complint pena de presó gaudirà dels drets fonamentals d'aquest Capítol, llevat d'aquells que es trobin limitats expressament pel contingut del veredicte condemnatori, pel sentit de la pena i la llei penitenciària. En qualsevol cas, tindrà dret a un treball remunerat, als beneficis corresponents de la Seguretat Social, i a l'accés a la cultura i al desenvolupament integral de la seva personalitat.

Ser presoner és per sempre?

Us adreçem aquest article de la Constitució Espanyola ja que fa referència a tots els drets i llibertats dels presos i és en el qual ens basem durant la major part del treball, sobretot a la part teòrica del treball.

PART II: ORGANISMES I FUNDACIONS

1. ORGANISMES

1.1. Centre d'Iniciatives per a la Reinserció.

El Centre d'Iniciatives per a la Reinserció (CIRE) és una empresa pública del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya en la qual el seu principal objectiu és la reinserció sociolaboral dels presoners, mitjançant la formació en oficis i treball productiu.



El CIRE té un total de 70 tallers repartits per les diferents comarques de Catalunya, en els quals, moltes empreses encarreguen i compren productes i serveis, contribuint així a la reinserció dels presoners. Aquests tallers estan enfocats en 13 sectors, agrari, automoció, comerç, edificació i obres públiques, indústria de fusta i suro, indústries pesades i construccions metàl·liques, indústries gràfiques, indústries tèxtils de pell i cuir, instal·lació i manteniment, muntatge i instal·lació, sanitari, serveis a la comunitat, serveis a les empreses i turisme i hosteleria. A cada taller de cada sector hi ha una especialitat com a mínim. La qualitat dels serveis i productes que s'ofereixen a cada taller està garantida ja que per al CIRE la qualitat del producte és molt important per al desenvolupament de l'activitat i per a l'adaptació al mercat.

El CIRE ha creat una marca de productes anomenada Made in CIRE, que està al mercat. Té una gran variació de productes, tots creats als tallers i de bona qualitat.



Taller de formació



Serveis exteriors



Productes Made in CIRE



El CIRE té la seva pròpia borsa de treball, la qual fan servir per fer arribar a les empreses els treballadors més qualificats. Un dels serveis exteriors que dur a terme els presos és el del sector forestal.

1.2. Presos sense fronteres

La ONG de Presos sense fronteres es va fundar l'any 2003 per Mariam Bataller i Mireia Balaguer. Al principi, el seu objectiu era cobrir les necessitats dels presos que no disposessin de medis econòmics ni socials. Des del començament, els fundadors, tenien clares quatre idees que havien de dur a terme: Ajudar als presos que ho sol·licitessin, ajudar-los des de dins de la presó cap a fora, oferir-los-hi atenció personal i individual i ajudar en la seva reinserció, rehabilitació i resocialització.



Presos Sense Fronteres no rep ajudes de les administracions públiques ni té despeses en la gestió. Això no impedeix que hi hagi un telèfon funcionant les 24 hores i amb resposta en 48 hores. Aquesta ONG no té diferències ideològiques o geogràfiques de cap tipus.

Aquesta ONG va néixer amb el lema “un traje a medida” que vol fer referència al fet que se'ls ha de donar una oportunitat als presos en tot allò que més els convingui.



Mariam Bataller i Mireia Balaguer, fundadores de l'ONG



Joan d'Arquer, capellà i coordinador d'un dels pisos d'allotjament

1.3. Centre d'Estudis Jurídics i Formació especialitzada

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada és un organisme que impulsa estudis i investigacions en l'àmbit jurídic. Aquest centre fa una funció de recerca que la duen a terme investigadors i col·laboradors del propi centre.



Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

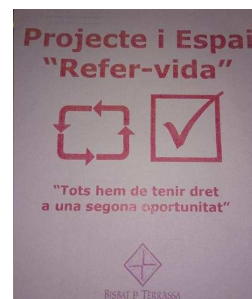
El principal servei d'aquest centre va dirigit al Departament de Justícia ja que els proporciona la informació necessària per poder millorar els seus coneixements i millorar les noves polítiques i les intervencions a fer.

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada disposa d'una biblioteca pública especialitzada, on es poden trobar tota mena de llibres, revistes i material audiovisual sobre l'àmbit jurídic i sobre altres matèries com psicologia, pedagogia o recursos humans.

1.4. Refer-vida

El projecte i espai "Refer-vida" també treballa amb l'associació "Expres 4 camins", l'associació "Jaume Pineda", la ONG "pesos sense fronteres" i el Sepap "Quatre camins".

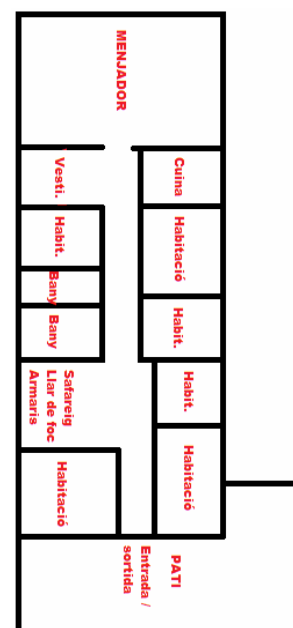
Diverses persones aplegades en entitats o particularment, amb el consentiment del Bisbat de Terrassa, van voler oferir – ara fa tres anys – un espai per a l'acollida de persones que deixessin la presó. L'objectiu era atendre els que es troben sols dins la presó sense entorn social o en situació de vulnerabilitat social, amb la finalitat d'oferir un sostre d'acollida de durada determinada així com aconseguir la inserció en el món laboral i en la realitat social i cultural.



El projecte Refer-vida es va anar gestant el segon semestre de 2009 ajuntant moltes persones de Granollers, La Roca del Vallès, Mataró, voluntaris/ies del Centre Penitenciari de "Quatre Camins" i amb l'objectiu de valorar la possibilitat de llogar un pis per a l'acollida de persones que sortissin del mateix Centre Penitenciari esmentat únicament.

El 19 de desembre de 2009 entrava a viure-hi el primer acollit. Des d'aleshores un Equip de Suport i d'altres col·laboradors puntuals han ajudat més de trenta persones i 50 acollides a refer la seva vida.

L'Espai "Refer-vida" és l'únic d'aquestes característiques al Bisbat de Terrassa, és a dir, al Vallès oriental i occidental. L'únic privat i independent a l'entorn de la presó. En complir-se el segon any d'història, es va aconseguir la constitució de CAMINS, serveis de Restauració, s.l., e.i. que pretén ajudar a autogestionar econòmicament el Projecte i col·laborar activament en la inserció laboral dels acollits seleccionats.



2. FUNDACIONS

2.1. Institut de Reinserció Social

L' Institut de Reinserció Social (IReS) és una fundació privada que, des del 1969, està treballant en l'atenció social, psicològica i educativa de persones i grups marginats amb dificultats socials o econòmiques.



Ofereixen serveis i programes que van dirigits especialment a la gent amb problemes socials i amb moltes dificultats i mancances personals, familiars i econòmiques. Tenen tres àrees i cadascuna està dividida en diferents factors. L'àrea d'Acció social, dividida en: violència familiar i de gènere; infància, joventut i família; acció social en la justícia i inclusió social. L'àrea de Recerca, innovació i formació, que separa les tres seccions. I, finalment, l'àrea de sensibilització i incidència. També estudien les necessitats socials que hi ha, cosa que els permet fer públiques noves necessitats, avaluar noves propostes i aportar nou coneixement. I, per últim però no menys important, treballen perquè la societat pugui veure els problemes i les necessitats socials que pateixen les persones a les quals ajuda aquesta fundació.

IReS porta més de 44 anys treballant per oferir aquests serveis a persones i famílies amb precisió, ètica i qualitat professional que els situa com a referents en aquest sector social del sistema penal, en l'atenció als nens i nenes víctimes de violència de gènere i de les seves mares, i en la reeducació de maltractadors.

Aquesta fundació té prioritat per tres factors: els infants i les mares víctimes de violència familiar i de gènere, la formació de pares i mares per tal que puguin tenir cura dels seus fills, en especial les mares que estan soles, i la prevenció de la delinqüència i dels problemes de conducta entre els joves.



Àrea d'acció social



Àrea de recerca, innovació i formació



Àrea de sensibilització i incidència

PART III: CENTRES PENITENCIARIS

1. DEFINICIÓ

1.1. Que és un Centre Penitenciari?

El Centre Penitenciari és un espai tancat on hi compleixen condemna diferents persones les quals han comés un delicte emparat en el codi penal estatal.

1.2. Conjunt de Centres a Catalunya

Actualment hi ha 14 Centres Penitenciaris en actiu a Catalunya. Nosaltres ens centrarem en explicar les dues més importants: la de Quatre Camins, situada al municipi de La Roca del Vallès, i C.P. d'Homes de Barcelona (La Model), situada al districte de l'Eixample.

2. QUATRE CAMINS

2.1. Instal·lacions

El Centre Penitenciari Quatre Camins consta de un pavelló esportiu cobert, tres gimnasos, tres espais adaptats a l'activitat física esportiva, centre de formació de persones adultes, biblioteca i sales de lectura als mòduls residencials, punt TIC/ÒMNIA (tecnologies de la informació), tallers productius, tallers artístics i teatre.

2.2. Equips de Rehabilitació

El Centre Penitenciari té els següents equips de rehabilitació: subdirector de tractament, coordinador dels equips multidisciplinaris, dos caps de programes d'atenció especialitzada, cap de programes d'educació social, cap de programes de treball social, director del centre educatiu de persones adultes, coordinador del DAE, disset juristes, vint-i-un psicòlegs, quaranta-dos educadors socials, setze treballadors socials, vuit monitors artístics, quatre monitors esportius, dos pedagogs, vint-i-dos mestres, bibliotecari i mediador intel·lectual.



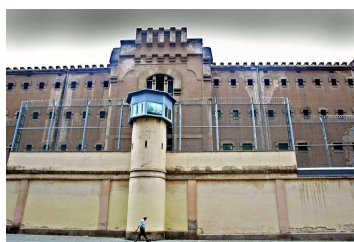
3. LA MODEL

3.1. Instal·lacions

La presó Model de Barcelona té una pista esportiva descoberta, un gimnàs, un espai adaptat a l'activitat esportiva, un centre de formació de persones adultes, una biblioteca i sales de lectura als mòduls residencials, un punt TIC (tecnologies de la informació), un teatre, tallers productius i tallers artístics.

3.2. Equips de Rehabilitació

El Centre Penitenciari té els següents equips de rehabilitació: subdirector de tractament, coordinador dels equips multidisciplinaris, cap de programes d'atenció especialitzada, cap de programes d'educació social, cap de programes de treball social, director de centre formatiu de persones adultes, cap de secció oberta, tretze juristes, catorze psicòlegs, vint-i-cinc educadors socials, setze treballadors socials, quatre monitors artístics, dos monitors esportius, dos pedagogs, disset mestres, bibliotecari, mediador intercultural i dinamitzador Punt TIC/Òmnia.



4. BRIANS 1 DONES

4.1. Instal·lacions

El centre penitenciari Brians compta amb un poliesportiu i gimnàs, un centre de formació de persones adultes, una biblioteca i sales de lectura als mòduls residencials, un punt TIC/Òmnia (tecnologies de la informació), tallers productius i tallers artístics.

4.2. Equips de Rehabilitació

Els equips amb els que compta la presó són un responsable de la Unitat de Dones, un coordinador dels equips multidisciplinaris, un cap de programes d'atenció especialitzada, un cap de programes d'educació social, un cap de programes de treball social, un director de centre formatiu de persones adultes, tres juristes, quatre psicòlegs, nou educadors socials, tres treballadors socials, cinc monitors artístics, tres monitors esportius, un pedagog, dinou Mestres, un bibliotecari, un mediador cultural i un dinamitzador Punt TIC/Òmnia.

PART IV: TRACTAMENTS I PASSOS A SEGUIR

1. REINSERCIÓ, DRETS I TRACTAMENT ALS CENTRES PENITENCIARIS

1.1. Programes de tractament psicològic a la presó

El tractament penitenciar és el conjunt d'actuacions tendents a afavorir la reeducació i la reinserció social dels condemnats a condemna i a mitjans de seguretat privatives de llibertat.

Reeducació i reinserció social són els objectes específics que donen contingut al tractament penitenciar. Reeducació d'aquells condemnats que troben en el mitjà penitenciar una oportunitat de recuperar-se i de reorganitzar personalment el conjunt de circumstàncies particularment adverses que l'han portat al delictes.

Persones que aprofiten la seva estància a la presó per remoure els seus propis valors, actituds i conductes en pro d'un retorn a la vida en llibertat en les millors condicions, amb millors instruments per manejar-se en ella.

1.1.1. Programa de conscienciació per a narcotraficants

Els centres penitenciaris acullen a un important nombre d'interns que compleixen condemna per delictes contra la salut pública o per tràfic de drogues. Són interns que solen mostrar molt bona conducta penitenciària, es mostren actius i participatius, tenen una bona presència personal, no pateixen trastorns psicopatològics ni desviacions de conducta significativa, no acostumen a presentar problemes de drogodependència i tenen hàbits laborals .

Els objectius fonamentals del programa són: reflexionar sobre el mal causat; mostrar penediment autèntic i sincer del delictes o delictes comesos; reflexionar sobre el tipus de víctimes que el seu delictes genera: toxicòmans, familiars de toxicòmans i ciutadans víctimes dels delictes de les drogodependències per aconseguir la seva dosi; educació de valors per afrontar situacions vitals difícils, en ocasions d'índole econòmic; aprendre estratègies d'afrontament a situacions d'alt risc de reincidència; adquisició d'autoestima que genera una major autoacceptació personal i socio-familiar; evitar la reincidència en aquest tipus de delictes; disminuir la perillositat social de l'individu i la reparació del mal.

Entre els èxits que s'aconsegueixen com a conseqüència d'aquesta intervenció, destaquen: trencar els mecanismes de defensa que impedeixen assumir la responsabilitat

total dels fets; comprendre que es un delictes que té conseqüències no només per ell i el seu entorn, sinó per a terceres persones en les que mai va pensar; trobar un espai de reflexió, anàlisi i expressió d'idees i sentiments; recerca d'alternatives de resolució de situacions conflictives enlloc d'evitar el delictes i l'adquisició i el desenvolupament de valors prosocials que faciliten les seves relacions humanes.

1.1.2. Teoria de les necessitats interpersonals bàsiques.

Tots els éssers humans tenim una sèrie de necessitats que hem de cobrir per poder sentir-nos bé amb nosaltres mateixos, els altres, etc. Diferents teories s'han centrat en l'estudi de les necessitats humanes des de diferents punts de vista com, per exemple, des de l'àmbit biològic, econòmic i de motivació. Des d'una perspectiva purament psicosocial, SEN² proposa l'enfocament de les capacitats fonamentals, destacant la importància de la llibertat que té la persona per resoldre aquestes necessitats. En aquest sentit, els presos no tenen aquesta llibertat per resoldre les seves necessitats, trobant-se en una situació que dificulta especialment la resolució de les seves necessitats interpersonals.

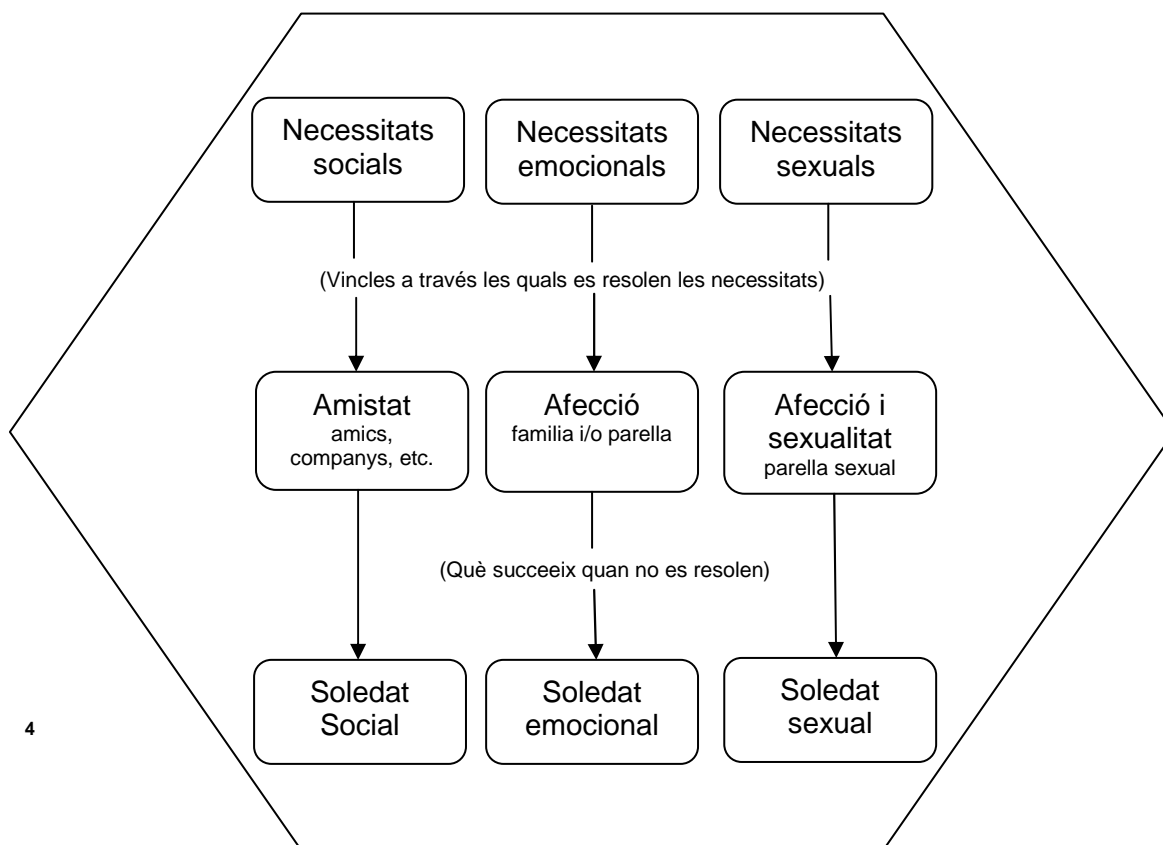
“Necessitat de *disposar d'una xarxa de relacions socials*: es resol a través del vincle d'amistat, la relació amb amics, coneguts i la pertinença a una comunitat. Si no es resol convenientment, l'individu sentirà soledat social, o el que es el mateix, sentiments de marginació, avorriment, etc.”

“Necessitat d'*establir vincles afectius percebuts com incondicionals i duradors*: fa referència al vincle de la inclinació. Aquest vincle normalment s'estableix amb familiars (especialment amb la mare) i amb la parella a l'edat adulta. Si no es cobreix aquesta necessitat, la persona sentirà soledat emocional, és a dir, sentiments d'inseguretat, abandonament, falta de protecció, etc.”

“Necessitat de *contacte corporal i intimitat*: aquesta necessitat també ha estat denominada per aquest autor com a necessitat de contacte corporal plaent. Es resol a través dels contactes sexuals associats al desig, la atracció i l' enamorament amb una parella sexual. Si no es resol aquesta necessitat satisfactòriament, l'individu sentirà frustració sexual, tensió i/o insatisfacció sexual.”

² SEN, A., Resources, values and development, Basic Blackwell, Oxford, 1992.

López³ afirma que aquestes tres necessitats no s'aprenen, sinó que estan preprogramades a la nostra espècie. De la mateixa forma, afirma que resoldre aquestes necessitats ajuda a la supervivència de l'espècie, en el sentit que la xarxa social i la pertinença a un grup ajuden a la defensa i a la alimentació de la cria, l'afecció afavoreix la seva protecció i cuidats, i la activitat sexual inclou la possibilitat de reproducció.



4

1.1.2.1. Resolució de les necessitats socials, emocionals i sexuals dels presos

Com acabem de veure, les necessitats socials es cobreixen a través de les relacions d'amistat, les necessitats emocionals a través de la relació amb la família d'origen i/o amb la parella, i les necessitats sexuals a través dels contactes sexuals amb una parella sexual. En primer lloc, ens centrem en les necessitats socials i emocionals, per passar, en un segon moment, a l'estudi de les necessitats sexuals.

1.1.2.2. Les relacions amb l'exterior de la presó: La pèrdua de vinculacions

Si existeix un aspecte en el que els diferents autors que s'han dedicat a l'estudi del món interpersonal dels presos estan totalment d'acord, es en la pèrdua de vinculacions amb l'exterior que es produeixen una vegada que la persona ingressada a la presó. Per

³ LÓPEZ, F., Evolución del apego... (ob. cit.)

⁴ Figura 1. Necessitats interpersonals bàsiques de Lòpez

desgràcia, aquesta desvinculació es produirà a tots els nivells interpersonals a les quals s'enquadra l'ésser humà: les seves relacions d'amistat, familiars i de parella.

1.1.2.3. Relacions socials i d'amistat dels presos amb els seus amics que estan fora de la presó

Respecte les relacions amb amics i coneguts de fora de la presó, coneixem molt pocs estudis que s'hagin centrat en la relació actual dels presos amb aquestes figures. Biggam i Power⁵ van trobar que el 98% de la seva mostra va identificar a un amic íntim que es trobava fora de la presó com a possible font de suport social. Això no vol dir que rebia el suport que necessita al seu amic, però sí que és, almenys un recurs potencial. Probablement, aquest percentatge d'interns que podrien disposar del suport social d'un amic es tant alt perquè el temps mig a presó de la mostra d'aquest estudi no supera l'any i mig. A mesura que el temps a la presó augmenta, és més probable que creixi la desvinculació amb l'exterior.

Per a que aquest potencial suport passi a ser una realitat per a l'intern, ha d'existir un contacte amb l'amic o amiga que es troba fora de la presó. Aquest es el veritable problema. Al nostre país, només hem trobat un treball que, entre altres aspectes, ens ofereix informació descriptiva sobre el percentatge d'internes que són visitades per les seves amistats. Manzanos i Balmaseda⁶ van observar que només el 46% de les internes del seu estudi rebia habitualment visites d'amics i amigues.

A alguns casos, especialment amb les amistats que delinqueixen o consumeixen droga, la separació del grup d'amics serà beneficiosa per a que l'intern abandoni la seva conducta delictiva i addictiva. El problema és que aquesta separació succeeix tant amb els amics que consumeixen droga o cometen delictes com amb les possibles influències positives.

1.1.2.3.1. Relacions dels presos amb els seus familiars que estan fora de la presó

La família dels interns, ja sigui la família d'origen o la formada, jugarà un paper fonamental a la reinserció del pres a la societat. Per això, la pèrdua de vinculacions que pateixen els interns a l'entrar la presó resultarà especialment dramàtica en el cas de la família. Sembla clar que els interns que mantenen uns forts lligams familiars i comunitaris tenen una menor probabilitat de reincidència al delicte, una major probabilitat de reunir-se amb la seva família després de la condemna i una millor salut mental, inclosa la seva

⁵ BIGGAM, F.H. i POWER, K. G., Social Support and Psychological Distress... (ob. cit.)

⁶ MANZANOS, C. i BALMASEDA, J., Situación de las mujeres... (ob. cit.)

Ser presoner és per sempre?

família. A més a més, els interns que mantenen els seus lligams familiars són més fàcils de tractar a la presó degut a que la seva conducta de delinqüents experimentats i d'arribar a formar part de la subcultura de la presó.

Per exemple, Hairston⁷ resumeix d'aquesta manera els efectes positius que té mantenir uns forts lligams familiars:

“La familia proporciona recursos concretos como dinero y ropa para el presó, ejerce influencia sobre su búsqueda de ayuda y le da información sobre su vida fuera de la prisión y de las actividades familiares. El continuo mantenimiento de estas redes mitiga los efectos de la institución, sostiene al interno o interna durante el encarcelamiento y sirve de apoyo para la transición de la prisión a su comunidad.”⁸

D'altre banda, creiem important diferenciar la família d'origen de la formada perquè, si bé les dues unitats contenen figures d'afecció, aquestes figures són diferents. D'aquest mode, els efectes de l'empresonament sobre la relació amb un tipus de família o altre tindran aspectes comuns i altres diferenciadors.

Incidència de la vida a la presó sobre la relació amb la família d'origen

Quan ens referim a la família d'origen, ho estem fent de les diferents figures que la componen, entre les que hi destaquen principalment el pare, la mare i els germans, però també altres familiars com els avis, els tiets, els cosins, etc.

Les relacions familiars dels interns es veuran afectats per les característiques del propi funcionament de la família anterior a l'ingrés a la presó però també, pels efectes que tenen les penes de la presó sobre aquestes relacions. La família d'origen també pateix l'estigma social de tenir a un familiar empresonat. El rebuig social per part d'altres familiars i de l'entorn (veïns, coneguts, etc.) és la repercussió principal per a moltes de les famílies entrevistades.

Totes aquestes repercussions apunten a la pèrdua o, almenys, al descens de la vinculació amb la família d'origen i al deteriorament de les relacions. Aquesta situació complica les possibilitats de rehabilitació i resocialització de l'intern.

⁷ HAIRSTON, C. F., Family ties during imprisonment... (ob. cit.)

⁸ HAIRSTON, C. F., Family ties during imprisonment: Do they influence future criminal activity? Federal Probation, 52, 1998, pàgs. 48-52.

Incidència de la vida a la presó sobre la relació amb la família formada

La major part dels estudis sobre la interacció amb la família durant el temps passat a la presó principalment fa referència a la família formada. Del mateix mode, les investigacions existents sobre la interacció de l'intern amb la seva pròpia família s'han centrat en l'estudi dels efectes que suposa la pena de presó sobre la relació entre ambdós.

Diferents autors han senyalat que la separació del reclus de la seva família formada produeix el desmembrament d'aquesta i desencadena un procés de desmoralització causat per les actituds desagradables d'altres i pel descens en satisfacció amb la relació amb la persona que entra a la presó. Alguns autors han arribat a afirmar que l'empresonament del marit i pare resulta inclús més desmoralitzador que la seva pròpia mort per a la seva dona i fills. Per tant, la família viu el procés de la pèrdua de llibertat com un succés altament estressant i desorganitzador. Moltes famílies, per no dir totes, entren en crisi.

De totes formes, es creen situacions diferents quan és un home o una dona la que entra a la presó. Bloom i Steinhart⁹ van realitzar un estudi amb 440 dones preses en diferents estats d'Estats Units. Aquesta àmplia mostra tenia 870 fills en total. Aquests autors van observar que el perfil prototípic d'aquestes dones era només soltera i jove. Abans de l'ingrés a la presó, ja necessitaven ajuda per part de la seva família d'origen per criar als seus fills, també durant i després de l'estància a la presó. D'aquest mode, l'àvia dels nens era la principal cuidadora a la majoria dels casos. Corroborant aquestes dades, Hairston va trobar que només el 19% dels pares en llibertat s'encarregava de la cura dels seus fills.

Koban¹⁰ va trobar que mentre la majoria dels fills d'homes interns vivia amb la mare, la majoria dels fills de dones recluses vivia amb la seva família d'origen. Tot i la cura dels seus fills per part de les mares, les dones internes rebien molt poques visites per part dels seus fills i en menor mesura que els homes.

⁹ BLOOM, B. i STEINHART, D., *Why Punish the Children? A Reappraisal of the Children of Incarcerated Mothers in America*. National Council on Crime and Delinquency, San Francisco, CA, 1993.

¹⁰ KOBAN, L. A., *Parents in prison: A Comparative Analysis of the Effects of Incarceration on Families of Men and Woman*, *Research in Law, Deviance and Social Control*, 5, 1983, pàgs. 171-183.

Ser presoner és per sempre?

La situació dels homes a la presó en una mica diferent. Hairston va trobar que el 50% dels pares homes a la presó era visitat pels seus fills, amb visites regulars especialment si estaven casats.

Tot això sembla indicar que les parelles (principalment les mullers) dels interns homes poses major èmfasi en mantenir els lligams familiars entre l'intern, ella i els fills, que els familiars (principalment la mare) de les internes. Així mateix, també s'ha observat que mentre una part dels interns homes continua amb la seva relació de parella una vegada que entra a la presó, la major part de les dones internes es divorcia o són abandonades per les seves parelles en llibertat. Per tant a aquest nivell, la pena de presó sembla tenir un major efecte negatiu sobre les dones preses.

1.1.2.4. Relacions a l'interior de la presó

Les necessitats interpersonals bàsiques dels presos abans d'entrar a la presó han sigut cobertes, de manera més o menys adequada, per una sèrie de persones de les que se les separa físicament al ser condemnats. Òbviament, aquesta separació dificulta la resolució de les seves necessitats. L'altre opció que tenen els interns es cobrir aquestes necessitats bàsiques amb les noves relacions que estableixin a la presó.

1.1.2.4.1. Relacions d'amistat dins de la presó

Tant els homes com les dones a la presó afirmen tenir algun amic o amiga a la presó. Mentre Biggam i Power¹¹ van trobar que el 91% dels interns homes de la seva mostra va afirmar tenir el suport d'un nou amic fet a la presó, Greer¹² va observar que la major part de les internes afirmava tenir almenys una persona a la que considerava amiga dintre de la presó, tot i la percepció general negativa i de desconfiança que despertaven les amistats entre internes a la seva mostra. Aquesta autora descrivia aquest resultat com una clara inconsciència entre conductes i cognicions degut a que tot i la desconfiança que despertaven aquestes relacions, la necessitat de relacionar-se i/o vincular-se a altres es més forta. Encara que aquesta explicació és possiblement aplicable als dos sexes, dintre de l'estudi de les relacions dintre de la presó, s'han estudiat aspectes diferents en el cas de les dones que no es trobaven presents a les presons d'homes. Ens estem referint al tema de les "pseudofamílies". Aquests grups de recluses adquirien un rol fictici d'una família tradicional, formant unitats familiars que compensen la falta de la seva veritable família. Així mateix, algunes d'aquestes internes mantenien contactes homosexuals amb

¹¹ BIGGAM, F. H. i POWER, K. G., Social Support and Psychological Distress... (ob. cit.).

¹² GREER, K. R., The Changing Nature of Interpersonal Relationship in a Women's rison, The Prison Journal, 80, 2000, pàgs. 442-468.

els seus rols complementaris. A l'actualitat, existeixen postures contraposades respecte a aquesta temàtica a EE.UU. Owen¹³ segueix afirmant l'existència d'aquestes "pseudofamílies", Pollock¹⁴ especula que la seva aparició s'ha reduït dràsticament i Greer directament no troba aquestes agrupacions al seu estudi. No obstant, aquest fenomen no sembla estar present al nostre país.

1.1.2.4.2. Relacions familiars dins de la presó

Existeixen casos bastant aïllats en què els membres d'una mateixa família conviuen a la mateixa presó, com, per exemple, el cas de germans que compleixen condemna al mateix centre. Aquesta situació sol aparèixer a famílies que es dediquen completament a algun tipus d'activitat delictiva. Un dels exemples més típics es el de les famílies que es dediquen al tràfic d'estupefaents. En aquests casos, es pot trobar a varis familiars complint condemna a la mateixa presó.

Aquest mateix cas es pot donar en respecte a les relacions de parella. Quan la parella es dedica a la mateixa activitat delictiva, poden ser detinguts a la vegada i complir condemna alhora. Amb la policia penitenciària actual de construcció de macrocentres, ambdós membres de la parella poden ser destinats a la mateixa presó. Un clar exemple es el CP Topas. En aquest centre, interns i internes viuen a mòduls separats encara que propers, podent tenir accés a comunicacions intermodulars. D'aquesta manera, una parella destinada al mateix centre pot seguir mantenint contacte freqüent a diari.

Una altre possible situació es la de les mares amb fills menors de 3 anys, criteri que varia d'un país a un altre, i que es poden trobar junts a qualsevol presó amb una unitat de mares.

Tot i això, i encara que totes aquestes situacions són possibles, no acostuma a ser situació habitual el fet de que una persona trobi als seus familiars a la mateixa presó. De totes formes, als casos que això passa, si la relació prèvia era bona, aquestes persones són objectiu i font d'un suport social i emocional molt important i beneficiós.

¹³ OWEN, B., "In the mix": Struggle and survival in a women's prison, State University of New York Press, Albany 1998.

¹⁴ POLLOCK, J. M., Counseling women offenders. Sage, Thousand Oaks, CA, 1998.

1.1.2.5. Relació de les necessitats socials, emocionals i sexuals amb la salut psicològica

La relació existent entre les necessitats interpersonals de l'individu i la salut psicològica queda demostrada als diferents estudis que han relacionat el suport social, l'aïllament social i/o la soledat amb diferents factors associats a la salut mental. Més concretament, i de major importància per aquest treball, són els estudis que han relacionat la soledat amb la ansietat i l'estrès, la depressió, el consum de drogues, la personalitat de l'individu, els trastorns psicòtics, de la son i l'alimentació, entre d'altres.

Alguns autors, partint de la diferenciació que estableix Weiss¹⁵ entre soledat social i emocional (familiar i de parella), han posat a prova la hipòtesi que plantejava aquest autor al afirmar que la soledat emocional estava més relacionada amb la salut mental que la soledat social.

En quan a aspectes més concrets de la satisfacció interpersonal, com són la satisfacció de parella i sexual, Zimmer¹⁶ senyala que existeix una relació recíproca entre certs problemes mentals com l'ansietat, la depressió i la fatiga, amb els problemes de parella i sexuals. Per una banda, aquests problemes mentals influeixen negativament en la satisfacció de parella i sexual, mentre que una baixa satisfacció de parella i sexual pot produir símptomes d'ansietat, depressió, etc. Tots aquests aspectes es retroalimenten (recíprocament).

No coneixem treballs empírics que hagin relacionat la satisfacció de parella i la salut psicològica a presos. Però, en respecte a l'estat marital, s'ha trobat que les persones divorciades o separades tenen un pitjor estat de salut mental que les persones casades, viudes o solteres.

D'altre banda, hem trobat algun treball empíric que ha estudiat la relació entre la satisfacció sexual i la salut psicològica dels presos. A un d'ells, Lacombe¹⁷ va ressaltar el sentiment negatiu generalitzat en la mostra del seu estudi degut a la privació sexual. A més a més, encara que no de forma empírica, diferents autors han destacat el malestar i el patiment de reclusos i recluses degut a la privació sexual patida.

¹⁵ WEISS, R. S., The Experience of Emotional... (ob. cit.)

¹⁶ ZIMMER, D., Does marital therapy enhance the effectiveness of treatment for sexual dysfunction?, Journal of Sex and Marital Therapy, 13, 1987. Pàgs. 193-209.

¹⁷ LACOMBE, E., L'impacte de l'incarcération sur l'expression de la sexualité d'un groupe en milieu correctionnel ouvert. Tesis de master no publicada, Universitat de Québec, Montreal, 1997.

Ser presoner és per sempre?

Quant a la investigació sobre les necessitats socials i emocionals dels presos, només trobem dos investigacions que abasten aquesta temàtica, obtenint, a primera vista, resultats contradictoris .

L'altra investigació que ha estudiat la relació entre les necessitats interpersonals, en aquest cas la integració social, i la salut mental, és el treball de Lindquist¹⁸. Aquest estudi va comptar amb la participació de 95 reclusos i 103 recluses. Aquesta autora va trobar què, independentment del sexe, el fet d'estar cansat o cansada era la única variable que predeïa significativament la ansietat i la depressió.

Des del nostre punt de vista, el fet d'estar cansat no garanteix el que una persona rebia suport social per part de la seva parella, més encara si es troben separats físicament perquè un d'ells està a la presó i l'altre en llibertat. Com afirma Lindquist, la separació física i la llunyania de la presó de les xarxes de suport impedeixen el contacte freqüent, augmentant així la ansietat i la depressió.

En quant a la relació del fet de ser pare amb una major depressió, King¹⁹ va afirmar que els pares que generalment portaven el control de la seva família, perden aquest control a l'entrar a la presó. D'aquesta manera, aquests interns podrien sentir-se més deprimits.

Finalment, el suport que reben les recluses per part de les seves companyes de condemna, sorprenentment, es relaciona amb una pitjor salut mental. Segons Lindquist, això pot succeir perquè les relacions d'amistat entre les dones contenen una major intimitat, per tant, la ruptura d'aquestes amistats entre, amb el pas del temps, pot produir més enfrontaments i una major hostilitat entre ambdues persones. Aquesta autora pensa que això succeeix perquè la hostilitat a les dones sembla augmentar a mesura que augmenta el temps passat a la presó.

1.2. Desenvolupament de la investigació

L'estat de la qüestió sobre la incidència de la presó sobre les necessitats socials, emocionals i sexuals, i la relació d'aquestes amb la salut psicològica de les internes, ens porta a planejar un estudi que ens ofereixi respostes sobre qüestions.

¹⁸ LINDQUIST, C. H., Social Integration and Mental Well-being... (ob. cit.)

¹⁹ KING, A., The Impact of Incarceration on African American families: Implications for Practice, *Journal of Contemporary Human Services*, 74, 1993, pàgs. 145-153.

Ser presoner és per sempre?

De la revisió teòrica es dedueix la necessitat d'estudiar la incidència de la presó sobre la resolució de les necessitats socials, emocionals i sexuals dels interns, així com conèixer la relació entre el grau de resolució de les necessitats socials, emocionals i sexuals dels presoners amb la seva salut psicològica.

En relació al sexe, la gran majoria dels interns de la població del CP Topas són homes. Quant a la nacionalitat dintre de cada sexe, observem que les dones es distribueixen pràcticament en el mateix percentatge amb respecte a la nacionalitat, si bé, els homes estrangers la majoria.

Respecte el nivell educatiu dels interns, trobem que la majoria dels interns ha arribat a un nivell educatiu màxim no superior a la obtenció del certificat escolar.

A l'hora de valorar l'estat civil, observem que el percentatge més alt d'interns es situa a l'estat "solter" que es relaciona amb una pitjor socialització i salut, seguit per un estat de "parella sense conviure junts". Aquest últim grup està majoritàriament representat pels interns que han format la seva relació de parella actual al CP Topas.

Per finalitzar, l'edat mitjana dels interns es de 36 anys, establint-se l'edat mínima als 22 i la màxima als 62 anys. Així mateix, i en respecte a les variables penitenciàries, l'edat mitjana al primer ingrés es de 27.30 anys, situant-se l'edat mínima als 16 anys i màxima als 55 anys.

En aquest sentit, el temps total de condemna es situa als 68.94 mesos de presó, trobant-se tots els interns entre un temps mínim de 12.13 mesos i un màxim de 274.53.

Així mateix, estudiem els delictes pels quals han sigut penats els interns de la nostra mostra al llarg de tota la vida. La majoria dels delictes pels que han sigut penats, han estat robatoris i delictes contra la salut pública, en concret, el tràfic d'estupefaents. La resta de delictes no inclosos no superaven una freqüència de cinc.

1.2.1. Resultats

En primer lloc, estudiem si existien diferències a les mesures de soledat i satisfacció sexual entre estrangers i espanyols, no trobant-se ninguna diferència estadísticament significativa.

Ser presoner és per sempre?

A continuació, analitzem si existien diferències al grau de soledat social d'homes i dones abans del primer ingrés i en aquests moments. Tan sols observem efectes del moment d'avaluació, mostrant els interns, tant homes com dones, una major soledat social en el moment present.

A nivell descriptiu, observem un clar descens en el nombre d'amics (tant íntims com coneguts) que es troben fora de la presó en aquests moments, no pal·liant-se aquesta pèrdua amb el nombre de relacions d'amistat establertes dins la presó. Aquestes dades poden estar explicant l'augment de la soledat social a ambdós sexes a l'actualitat.

D'altra banda, passem a comprovar si existien diferències entre homes i dones en soledat emocional en ambdós moments. Com a resultat més rellevant, trobem que mentre no existeixen diferències significatives quant al sexe abans d'entrar a la presó, els homes mostren una major soledat de parella en el moment present. Abans del primer ingrés, homes i dones se situaven entorn al nivell "poca soledat" i els homes es troben entre els nivells "bastanta soledat" i "molta soledat". Per consegüent, observem un increment significatiu de la soledat exclusivament als homes.

Al mateix temps, mentre el 70% dels homes no té parella en l'actualitat, el 70% de les dones té parella dintre de la mateixa presó, el que, a més a més de significar que tenen a la seva vida una figura d'afecció important, també implica una major possibilitat i freqüència de contacte amb la seva parella que si estigues afora de la presó. Així mateix, el fet de tenir una parella a la presó, en general, sol viures d'una manera molt positiva per a les internes al trobar a una persona que les reporti diferents tipus de suport, afecció, contacte corporal, etc. Per aquest motiu, la soledat emocional augmenta en el cas dels homes a l'actualitat i no ho fa en el cas de les dones. També hem de recordar que resulta molt més fàcil per a les dones trobar parella dins de la presó que per als homes, ja que elles només representen el 6% de la població total del CP Topas.

En quant a les necessitats sexuals, comprovem si existeixen diferències entre homes i dones a satisfacció sexual a l'actualitat i abans del primer ingrés. Com a resultat més rellevant, abans del primer ingrés, no existien diferències significatives, mostrant-se tant homes com dones per sobre del nivell "bastanta satisfacció", mentre que, a l'actualitat, les dones mostren una major satisfacció, situant-se a prop del nivell "satisfacció intermèdia", i els homes a prop del nivell "ninguna satisfacció". Per consegüent, observem un descens a la satisfacció sexual a ambdós sexes, però de manera menys acusada a les dones.

Ser presoner és per sempre?

Aquest resultat pot ser explicat pel percentatge d'homes i dones que ha mantingut relacions sexuals els últims sis mesos. Una gran part de les dones manté relacions sexuals a l'actualitat però només uns quants homes ho fan. Els interns i internes que estan més satisfets sexualment són els que tenen a la seva parella dintre de la presó, el que els permet tenir una major freqüència de comunicacions íntimes i, per consegüent, de relacions sexuals. Les dones tenen amb molta més freqüència a la seva parella a la presó que els homes. Una vegada més, recordar que, en proporció, les dones tenen moltes més possibilitats d'accés a una parella que els homes en aquest centre penitenciari.

Un segon aspecte d'interès és estudiar la incidència de les necessitats socials, emocionals i sexuals sobre la salut psicològica per a homes i dones. Amb aquest objectiu, investiguem dintre de cada necessitat si la soledat social, emocional familiar, emocional de parella i la satisfacció sexual s'associen amb la salut psicològica dels interns.

Abans de passar a estudiar aquestes relacions, ens interessa conèixer, a nivell preliminar, si existeixen diferències entre la salut psicològica dels homes i la de les dones a l'actualitat. En aquest cas, no trobem aquestes diferències.

A continuació, estudiem si l'indicador de cada necessitat interpersonal es troba relacionat amb la salut psicològica dels interns. En relació a la salut psicològica en el cas dels homes, trobem que a menor satisfacció sexual i major soledat social menor salut psicològica. En el cas de les dones, es va observar que a major soledat social i de parella menor salut psicològica.

En definitiva, trobem que les necessitats interpersonals són rellevants en respecte a la salut psicològica als dos sexes, encara que en major mesura a les dones. Tanmateix, les necessitats socials són importants ambdós sexes, encara que en els homes tenen una major importància les necessitats sexuals i, a les dones, les necessitats emocionals de parella.

1.2.2. Discussió

Els resultats del nostre estudi mostren un augment de la soledat social i un descens significatiu de la satisfacció sexual d'ambdós sexes a l'actualitat. De la mateixa forma, trobem un descens significatiu a la soledat emocional però, en aquest cas, només als homes. La situació privilegiada de les dones en quant al fet de tenir moltes més possibilitats de trobar parella dins de la presó pot estar explicant que mostren una menor soledat emocional i una major satisfacció sexual que els homes en aquests moments.

Ser presoner és per sempre?

El millor estat de les dones en respecte a la soledat emocional i la satisfacció sexual, ens fa pensar que, quan la situació és favorable, les necessitats interpersonals poden ser cobertes estant a la presó. L'únic problema és que, per desgràcia, aquesta situació succeeix en molt pocs casos i, a aquest estudi, tan sols en respecte a les internes.

Així queda reflectit al testimoni d'una interna, parlant sobre la seva parella que està també a la presó.

“Verle, que me dé un beso, me levanta el día. Y eso que no nos podemos quejar de esta prisión ya que con el tema de la pareja dan mucho “cuartel”... Poder estar con él 15 minutos me daba la vida...”

Tan sols hem trobat dos estudis empírics que analitzen les diferències en quant al grau de resolució de les necessitats interpersonals dels interns entre abans d'entrar a la presó i el moment actual. Lanier²⁰ va observar una menor satisfacció i un deteriorament a la qualitat de la relació dels interns amb els seus fills, especialment en contacte i a la proximitat i implicació emocional. D'altre banda, Shelton²¹ va trobar una major soledat a la presó que anteriorment a l'ingrés.

Però, encara que no sigui a través d'estudis empírics, nombrosos autors han senyalat que l'entrada a la presó té conseqüències negatives sobre la vida interpersonal dels presoners. Aquests efectes han estat relatats a presos en respecte a la relació amb les persones estimades en general, amb les relacions socials i d'amistat, amb la família d'origen i formada, els fills, la parella i la vida sexual.

Totes aquestes afirmacions donarien suport a aquells resultats obtinguts que han trobat un empitjorament de la situació interpersonal dels interns en el moment present.

Igualment, aquestes mateixes asseveracions refutarien els resultats obtinguts en respecte a la soledat emocional de les dones, en les que no hi trobaríem diferències significatives entre abans del primer ingrés i en aquests moments. No obstant, tots aquests autors expressen l'empitjorament del món interpersonal de l'intern fora de la presó, i no tenen en compte situacions que abans no existien com a possibilitat de que una persona trobi parella dintre de la mateixa presó. En aquest sentit, el sistema penitenciari espanyol

²⁰ LANIER, C.S., Fathers in Prison: A psychosocial exploration.

²¹ SHELTON, L., Behind Locked doors: An Examination of Substance Abuse and Loneliness in a Prison Population, (Tesis doctoral, The University of Iowa), Dissertation Abstracts International, 58, 1998.

Ser presoner és per sempre?

resulta pioner en aquest tipus d'iniciatives d'incloure mòduls de dones a una presó majoritàriament d'homes, permetent el contacte entre ells. Clarament, les dones obtenen un major benefici d'aquestes mesures per una simple raó de rati en la població de la presó, tenint més possibilitats per establir relacions interpersonals d'intimitat o de parella. Al nostre cas, ens situem a favor de qualsevol mesura que millori l'estat interpersonal dels interns i internes, especialment pels efectes positius que això comporta per a la seva salut psicològica, com així hem observat també al nostre estudi.

D'altra banda, aquests resultats ens portarien a plantejar-nos la incoherència existent entre l'objectiu de les penes privatives de llibertat i el mitjà utilitzat per aconseguir-lo: la presó. L'objectiu final de les penes privatives de llibertat és la reeducació i la reinserció social dels presos. És difícil pensar que aquest objectiu es pugui complir si el mètode elegit és "resocialitzar separant primer" i, més encara, com així es dedueix al nostre estudi, si els nivells de soledat augmenten.

En últim lloc, com ja hem citat, per poder afirmar amb major rotunditat i seguretat la existència de la relació entre ingressar a la presó i un descens del grau de resolució de les necessitats socials, emocionals i sexuals, seria necessari realitzar estudis longitudinals, com afirma Lindquist²², encara que aquest tipus d'estudis comporti moltes dificultats per ser portat a la pràctica amb presos. En aquest estudi, utilitzem la avaluació retrospectiva dels interns per a definir la seva situació anterior al primer ingrés. Tota avaluació basada en records d'un temps passat té les seves limitacions, de la mateixa manera que el fet de viure en una situació en la que és tan difícil per als interns resoldre les seves necessitats interpersonals pot fer que la seva percepció del temps en llibertat sigui encara més positiva del que ho era en realitat. No obstant, resulta molt rellevant senyalar que les diferències en soledat entre ambdós moments són àmpliament significatives, a més a més de repetir-se en totes i cadascuna de les necessitats, pel que tot apunta a que el descens en soledat és una entitat real que supera les limitacions de la avaluació retrospectiva. De totes formes, futures línies d'investigació que abordessin els efectes de la vida a la presó sobre la seva vida interpersonal, seleccionant interns just en el moment de l'ingrés a presó i avaluant el seu estat interpersonal posterior, en diferents períodes temporals, ens podrien ajudar a conèixer si és realment la presó la que produeix un descens al grau de resolució de les necessitats interpersonals dels interns, així com l'efecte que aquesta té a mesura que avança el temps passat a presó.

²² LINDQUIST, C.H., Social Integration and mental well-being... (ob. cit.).

Ser presoner és per sempre?

Observem que, als homes, la salut psicològica és explicada per la satisfacció sexual i la soledat social, mentre que, a les dones, és explicada per la soledat social i la soledat emocional de parella, en aquest ordre. Aquests resultats estan corroborats per altres estudis realitzats amb mostres no penitenciàries que troben relació entre la soledat, mesura de manera global, amb la ansietat i l'estrès i la depressió. De la mateixa forma, especialment en el cas de les internes al explicar la seva salut psicològica per la soledat de parella, aquests resultats també estarien relacionats amb els estudis que afirmen que les persones separades o divorciades tenen una pitjor salut mental que les persones casades, viudes o solteres, o altres estudis que assenyalen que les persones amb parella tenen un major sentiment de felicitat i de benestar. Però, tots aquests resultats serien parcialment refutats pels obtinguts per DiTommaso et al., quan observa que la variable que s'associava amb més força amb la salut mental era la soledat emocional familiar, torbant, d'altra banda, correlacions bastant baixes de la soledat social i emocional de parella amb la salut mental. No obstant, la mostra seleccionada per aquests autors era una combinació de quatre submostres diferents, pel que se'ns fa difícil conèixer la raó per la qual la soledat familiar tenia una major rellevància. De la mateixa forma, en el cas dels interns i internes, el fet de tenir difícil accés a la seva família pot ser que provoqui que aquest tipus de relacions passin a un segon pla, i que siguin les relacions dintre de la presó (d'amistat, parella o sexuals) les que marquin la diferència en respecte a la salut psicològica.

Més específicament, aquest resultat també està corroborat per aquells estudis que relacionen diferents aspectes de la vida interpersonal dels interns de centres penitenciaris amb la salut psicològica, conclouent que les relacions a l'interior de la presó tenen una major importància per a la salut mental que les relacions que es troben a l'exterior de la presó. Els interns més satisfets i que expressen una menor soledat són aquells que tenen almenys una relació d'amistat íntima i/o tenen parella a la presó on es troben. En aquest sentit, les internes es mostren més satisfetes i expressen una menor soledat.

Finalment, especialment en el cas dels homes, la seva salut psicològica apareix explicada en part per la seva satisfacció sexual, les dades que hem trobat estan confirmats per aquells estudis que assenyalen una relació entre la satisfacció sexual i la salut mental.

Així expressa un intern la diferència existent entre tenir cobertes o no les seves necessitats sexuals.

Ser presoner és per sempre?

“Antes ni se podía ver una mujer en prisión. Era una vida muy tensa. Cuando estaba en la prisión de X, no tenía cubiertas mis necesidades sexuales y ahora sí porque aquí tengo pareja... En la prisión X lo llamábamos la tortura sexual. Estabas más tenso, con más genio, más agresivo,...”.

Els resultats del nostre estudi confirmen les troballes per Biggam i Power, que van trobar una relació positiva entre obtenir suport dels amics de la presó i tenir un millor estat de salut mental, encara que contradiuen els resultats obtinguts per Linqvist, que va observar que el fet de tenir relacions socials forts dins de la presó estava relacionat amb la subescala d'hostilitat del qüestionari de salut mental Brief Symptoms Inventory, especialment entre les dones, encara que aquesta relació no era significativa en respecte a les subescales d'ansietat i depressió.

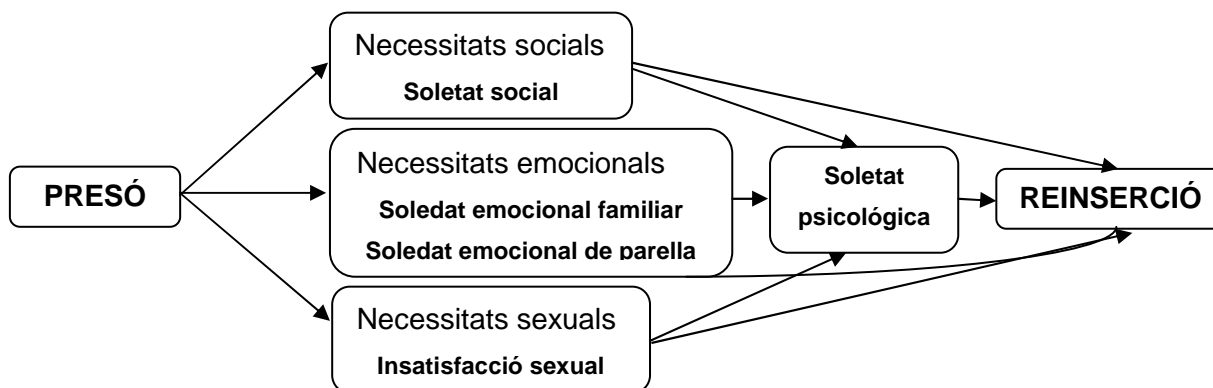
Per tant, i en quant a les diferències entre sexes, els nostres resultats apunten a que el fet de que els interns resolguin les seves necessitats socials dintre de la presó és important a les dones i als homes. La soledat social, que es mostra molt més relacionada amb la xarxa interna que amb la externa, explica que la salut psicològica en homes i dones. Però, mentre que la satisfacció sexual prediu la salut mental als homes, la soledat de parella és la que prediu la salut mental a les dones. Aquesta diferència entre dones i homes podria estar explicada per diferents autors que, d'una forma o altre, venen a afirmar que amb una major freqüència les dones contraposarien la intimitat a la activitat sexual, mentre que en el cas dels homes seria al revés.

Així mateix, aquests resultats mostren que les necessitats interpersonals resulten més rellevants per a les dones que per als homes, ja que, el percentatge de variància de salut psicològica explicat en les dones és molt superior al dels homes tenen pitjor cobertes algunes de les seves necessitats interpersonals que les dones, no existeixen diferències entre ambdós sexes en quant a la seva salut psicològica.

Per tots és conegut que una bona vinculació social i familiar es un dels factors que més ajuda a una reinserció positiva de l'intern a la societat, així com que redueixen el risc de reincidència al delictes i la seva conducta a la presó millora. Al mateix temps, d'aquest estudi es dedueix que el manteniment d'una bona vida interpersonal i sexual durant el temps passat a la presó es relaciona amb un millor estat de salut psicològica. Així mateix, encara que no hagi estat comprovat empíricament en aquest estudi, un millor estat psicològic també ajudarà a una reinserció més positiva dels interns i internes. Per tant, el fet de que els interns resolguin adequadament les seves necessitats interpersonals poden

Ser presoner és per sempre?

tenir una incidència positiva, tant directa com indirecta a través de la salut psicològica, a la seva reinserció. Encara que diferents investigacions així ho afirmen, com futures línies d'investigació, seria molt important realitzar estudis longitudinals que comprovaran si finalment la millora de l'estat interpersonal i psicològic es tradueix en una millor resocialització. Tot apunta a que sí.



Finalment, i a la vista d'aquesta proposta de model, és necessari ressaltar una vegada més la possible incoherència entre l'objectiu final de les penes privatives de llibertat i la mesura de la presó. Si el fet d'ingressar a la presó produeix un empitjorament de l'estat interpersonal dels interns o internes que, a la seva vegada, es troba relacionat amb una pitjor salut psicològica i amb una possible pitjor reinserció, estariem davant d'una clara situació en la que el mitjà proposat per aconseguir l'objectiu no només no és eficaç sinó que podria ser contraproductent.

1.2.3. Conclusió

Com a resum, la revisió teòrica, l'estudi empíric i la discussió sobre els resultats ens porten a extreure una sèrie de conclusions.

De manera general, el fet d'entrar a presó dificulta la resolució de les necessitats socials emocionals i sexuals dels presos, excepte en el cas de la soledat emocional de les dones. No obstant, aquest resultat s'explica per la major possibilitat que tenen les internes de trobar parella dins de la presó, una possibilitat que considerem un avanç en si mateix, però que posa remei a la dificultat per a mantenir relacions amb l'exterior de la presó.

Les necessitats interpersonals es troben molt relacionades amb la salut psicològica d'ambdós sexes, encara que especialment a les dones. Amb una especial importància, la soledat social relacionada amb la salut psicològica a ambdós sexes, mentre que la satisfacció sexual apareix especialment als homes i la soledat de parella a les dones.

Finalment, si volem millorar la salut psicològica dels interns dels nostres interns penitenciaris, haurem de contrarestar els efectes negatius que té la vida a la presó sobre les necessitats interpersonals, així com treballar amb l'objectiu de que l'intern maximitzi i desenvolupi al màxim el seu estat interpersonal d'una manera saludable i adequada, per què així pugui resoldre convenientment aquestes necessitats.

1.3. La constitucionalització de la reeducació i la reinserció social com a fi de les penes primitives de llibertat

1.3.1. Introducció

D'una lectura superficial de l'apartat segon de l'article 25 de la Constitució Espanyola el primer que crida l'atenció, a més a més de la seva àmplia extensió, és la inclusió en el mateix de dos temes relacionats amb aquelles persones que es estan sotmeses a penes privatives de llibertat. En efecte, en el primer incís de l'article 25.2²³ es fa referència a un dels objectius de les penes privatives de llibertat, quan diu que aquestes i "les mesures de seguretat estan orientades cap a la reeducació i la reinserció social i no podran consistir en treballs forçats". Seguidament, a l'incís segon es proclama el reconeixement a favor dels presos dels drets i llibertats fonamentals, excepte determinades limitacions: "el condemnat a pena de presó que estigués complint la mateixa gaudirà dels drets fonamentals d'aquest capítol, a excepció dels que es vegin expressament limitats pel contingut de l'error condemnatòri, el sentit de la pena i la Llei penitenciària". Finalment, a l'incís tercer es concreten alguns d'aquests drets, a l'establir que: "en tot cas, tindrà dret a un treball remunerat i als beneficis corresponents de la Seguretat Social, així com a l'accés a la cultura i al desenvolupament integral de la seva personalitat".

La constitucionalització a l'article 25.2 d'aquests dos temes (l'objectiu de la reeducació i la reinserció social de les penes privatives de llibertat i el reconeixement dels drets fonamentals a favor del col·lectiu dels reclusos), fan que estiguem en presència d'un precepte original i innovador, ja que no apareixen en els nostres Textos constitucionals històrics així com a la majoria dels països del nostre entorn cultural.

En aquest capítol ens ocuparem exclusivament de l'anàlisi d'algunes de les qüestions que sorgeixin entorn a la interpretació de l'expressat en el primer incís de l'article 25.2 CE, això és, el reconeixement constitucional d'un dels objectius de la pena: la reeducació i la reinserció social.

²³Art. 25.2 de la Constitució Espanyola: explicat a la introducció del treball

La declaració genèrica i breu a l'incís primer de l'article 25.2 CE de que les penes privatives de llibertat s'orientaran cap a "la reeducació i la reinserció social", significa, per Córdoba Roda, que el nostre Text constitucional ha optat per una "noció substancial" de la funció de les penes privatives de llibertat i de les mesures de seguretat, enlloc d'una "noció formal", que hagués versat més sobre la idea de la abstenció del subjecte de cometre en un futur altres fets punibles.

Aquesta decisió del constituent d'adoptar una noció substancial de la funció de les penes privatives de llibertat ha donat lloc a que s'hagin plantejat, des de un primer moment, certs problemes interpretatius en relació amb el seu contingut. Dos han estat, bàsicament, les qüestions fonamentals que han sorgit entorn a la interpretació del contingut de l'incís primer de l'article 25.2 CE. La primera, si la reeducació i la reinserció social seran l'únic i exclusiu objectiu de la pena i de les mesures privatives de llibertat i la segona, si constitueixen o no un dret fonamental dels condemnats al trobar-se regulades dintre de la Secció primera del Capítol segon del Títol primer de la Constitució.

1.3.2. La reeducació i la reinserció social com a dret fonamental dels presos o com a principi constitucional orientat de la política penal i penitenciària

Un altre de les qüestions que s'han suscitat entorn al significat de la constitucionalització de la reinserció social del delinqüent és si estem davant d'una norma creadora d'un principi constitucional dirigit als poders públics per a la consecució d'un objectiu d'interès general o davant una norma creadora d'un dret fonamental dels presos, donada la seva regulació a la Secció primera del Capítol segon del Títol de la Constitució.

D'acord amb aquesta última tesi, i com es veurà a continuació, a determinades ocasions s'han promogut recursos d'ampar davant del Tribunal Constitucional, invocant-se la lesió del dret a la reeducació i la reinserció social de l'article 25.2 CE, per qui han estat condemnats a determinades penes privatives de llibertat, estimant que dites penes no tendeixin a aconseguir la reinserció social del condemnat. De la mateixa manera, s'ha al·legat també davant del Tribunal Constitucional la vulneració del "pretès" dret fonamental en aquells casos en què, degut a la lentitud de la justícia, les persones que havien estat condemnades a una pena privativa de llibertat són anomenades davant els tribunals per a que procedeixin al seu compliment, després d'haver passat varis anys des de la comissió del fet punible. En el recurs d'ampar s'al·lega, per part dels demandants, que el compliment de la pena no aconseguirà la reinserció a la societat de qui ja es troben absolutament educats i reinserits (casats, amb fills i amb un treball estable).

Ser presoner és per sempre?

D'altra banda, s'hauria d'afegir que la resocialització s'ha invocat també davant el Tribunal Constitucional, després de la presentació d'una qüestió d'inconstitucionalitat, com a paràmetre de la constitucionalitat de determinades normes penals creadores de certes penes privatives de llibertat que, a jutjar dels recurrents, no tendien a la consecució del mencionat fi resocialitzador.

La majoria de la doctrina penal ha sostingut que la constitucionalització del fi de la pena relativa a la reeducació i la reinserció social s'insereix al catàleg dels drets fonamentals i llibertats públiques, procedint del principi de la dignitat humana (art. 101 CE) "a l'objecte de que la clàusula de l'art. 25.2 CE compleixi la seva funció garantia (contrapès) davant l'Estat". Inclús degut a la ubicació sistemàtica del precepte constitucional, i tenint present el risc que entranya la privació de llibertat per a la dignitat de la persona, hi ha qui ha concebut la reeducació i la reinserció social com un dret fonamental que el condemnat pot exercir voluntàriament. I això sense perjudici de la connexió que existeix entre la resocialització i la obligació dels poders públics, dintre del model d'Estat social dissenyat per la Constitució, de prestar tots els medis necessaris per a la reincorporació a la societat i el lliure desenvolupament de la personalitat del penat.

Dintre d'aquesta posició doctrinal, Segovia Bernabé entén que si existeix un "dret subjectiu a la reinserció en fase d'execució", en conseqüència ha d'existir també "un deure prestacional per part de l'Administració penitenciària per assegurar els medis previstos a l'ordenament jurídic per omplir de contingut la orientació reinsertadora de les penes privatives de llibertat (... tractament individualitzat, progressió en graus, individualització científica, permisos...)".

Un altre autor, Mapelli Caffarena, reconeix també l'existència d'una relació entre la reeducació i la reinserció social i els principis rectors de la política social i econòmica (que per aquesta naturalesa hauria d'haver-se ubicat al Capítol tercer del Títol primer de la Constitució). Però, seguidament, afirma que la seva incardinació al Capítol segon (secció segona) obeeix a una intenció expressa del constituent d'atorgar-li un plus, elevant-lo a la categoria dret fonamental del reclús. Inclús estén també dita consideració als drets a un treball remunerat i a la seguretat social.

PART V: ENTREVISTES I ENQUESTES

1. XAVIER AMOR, subdirector de tractament de la model

1.1. Preguntes²⁴

1. Quants i quins tipus de tractament practiqueu en aquesta presó?
2. Quin tipus de presos tenen accés a aquest tipus de tractaments?
3. Quants anys porta treballant amb ells?
4. Quan va decidir que volia treballar en una presó fent aquest treball? Per què?
5. Per quin motiu va decidir treballar en presons?
6. En quines fases es divideix un tractament per a persones amb problemes estupefaents?
7. I de tràfic?
8. De quins recursos disposa l'administració per dur a terme els tractaments?
9. Quina és la durada mitjana d'un tractament?
10. Creu que el sistema actual està ben estructurat per dur a terme els tractaments?
En quins aspectes podria millorar?
11. Quin paper hi tenen les famílies o persones properes en els tractaments?
12. Considera important el suport d'aquestes persones?
13. El pres, dins del centre penitenciari, rep més ajuda en el seu tractament a part del personal?
14. Quin tant per cent d'èxit té el mètode de tractaments actual?
15. Considera que els presos viuen en bones condicions?
16. Fins a quin punt és efectiu un tractament?
17. Creu en la rehabilitació completa dels presos?
18. Pel que tenim entès, els presos, compten amb una botiga dins el centre. Quina diferència de preus hi ha amb l'exterior?
19. Quan és l'assignació d'un pres?
20. Quant cobren els interns que treballen als tallers productius?
21. Al final, els professionals que treballeu en aquest sector, desenvolupeu una certa estima pels presos?
22. Què en penses de l'obertura dels centres penitenciaris catalans?
23. I, per últim, ser presoner, és per sempre?

²⁴ Podeu trobar l'entrevista a l'annex 1.

1.2. Conclusions

Després de dues hores d'entrevista i d'haver fet una preselecció de preguntes, ja que ens semblaven de caire massa burocràtic i institucional, vam procedir a l'anàlisi de la reunió i del punt de vista d'en Xavier Amor com a representant de l'administració penitenciària del centre La Model.

Els tres membres del grup hem arribat a diferents conclusions sobre l'administració penitenciària. Primerament, l'acte de no deixar-se gravar en vídeo ens va dificultar la nostre tasca d'investigació ja que en no ser un medi de comunicació oficial no tenia motiu per no deixar-se filmar. Tot seguit, encara i aquest imprevist, vam decidir gravar en format de veu i de transcripció escrita. Durant tota l'entrevista tenia una postura distant cap a nosaltres i ens va donar la impressió que la seva intenció era modificar l'objectiu del nostre treball per tal de reconduir-lo cap a un treball judicial i estrictament de dret constitucional amb la qual cosa la relació entre l'entrevistat i els entrevistadors va començar a agafar un cert punt de tensió.²⁵

En segon lloc, ens va voler induir la idea que la administració, ara per ara, no té cap defecte, simplement un aspecte a millorar, la inversió, però que la reinserció dels presos a la societat o la seva reincidència depèn del mateix pres i sobretot del seu entorn.

En diferents conceptes, el nostre entrevistat, va eludir o esquivar diferents preguntes que per a un administratiu o un alt càrrec d'un centre penitenciari, com en aquest cas, eren incòmodes de respondre amb sinceritat.

Tot això, ha fet que la nostra opinió, com a grup, de l'administració canviés al entrar i al sortir d'aquesta entrevista ja que ens vam adonar que l'administració no ens va voler reconèixer ni els seus errors evidents ni les mancances del nostre sistema penitenciari i els sistemes interns, la reinserció.

²⁵ Vegeu a l'annex 1

2. JOAN D'ARQUER, capellà i coordinador d'un dels pisos d'allotjament

2.1. Preguntes

1. Com vas començar el projecte?
2. A nivell personal, quina motivació et va fer ficar-te en aquest camp? És a dir, treballar directament amb els presos?
3. Això és un projecte local, o es du a terme en altres regions de Catalunya o Espanya?
4. Quins criteris calen per acceptar a les persones en aquest pis?
5. Els acollits, estan amb la condemna complerta o són de tercer grau?
6. Com valors el sistema penitenciari Català?
7. Diries que tots els presos estan preparats per aquest programa o només una part d'ells?
8. Aleshores, tornaran a delinquir?
9. Qui és el responsable del programa d'aquest pis?
10. Teniu suport d'alguna ONG o d'algun organisme extern?
11. Per tant, aquesta es una via per aconseguir recursos econòmics, no?
12. Us heu trobat moltes vegades amb problemes econòmics?
13. Una vegada que els acollits entren al pis, el seu règim de llibertat i d'entrada o la seva disponibilitat de diners com es du a terme?
14. Aleshores, seria un horari flexible però amb unes normes de convivència?
15. I a nivell econòmic dels acollits?
16. Quin tipus de delictes són els més freqüents entre els acollits?
17. Hi ha algun protocol diferent entre, per exemple, un delicte de tràfic de drogues i un delicte de sang?
18. Quanta disponibilitat té el pis?
19. I ocupants en aquest moment?
20. Tinc entès que en el pis hi conviuen diferents religions dels acollits, per exemple, musulmanes o altres religions que no siguin la catòlica. Com es porta aquest tema?
21. I tu com a coordinador, com veus la convivència entre ells? ¿És bona, o ho ha algun problema en algun moment?
22. És a dir, el requisit que demanaries per a entrar aquí seria sempre la veritat per davant?
23. Tinc entès que en els primers temps d'aquest programa tu vivies en aquest pis entre ells. És cert?
24. Per tant, tens una relació molt propera amb ells?
25. Has desenvolupat un temps d'apel·lació sentimental i emocional amb ells també?

Ser presoner és per sempre?

26. T'han ajudat en algun moment a prendre alguna decisió?
27. Amb quin tipus de problemes t' hi has trobat durant aquest projecte? Apart dels econòmics, a nivell d'administració?
28. Per tant, des de l'administració estan ben valorats aquest tipus de projectes?
29. Com creus que la gent veu aquest tipus de programes?
30. Que creus que seria necessari per a que aquesta visió de la societat canvies?
31. Aleshores s'han d'arribar a amagar quan surten?
32. Consideres que seria necessari una legislació especial o una normativa especial en el codi penal? ¿Per tal de protegir be als acollits que viuen en aquests pisos?
33. Quin percentatge d'èxit té aquest programa?
34. Com valoraries aquest programa des dels seus inicis fins ara?
35. El factor família dels acollits el consideres molt important?
36. De cap tipus?
37. Creus que en un futur aquest projecte podrà acollir a menors de tutela?
38. I, per acabar, ser presoner és per sempre?

2.2. Conclusions

En mossèn Joan D'Arquer va ser l'altre cara de la moneda i una visió menys polititzada del tema en qüestió. En senyor D'Arquer és una persona que al mateix temps està dintre i fora de l'administració ja que alhora és responsable del sector de reinserció dintre del centre penitenciari de Quatre Camins i, a l'exterior, coordinador i responsable del programa "refer-vida" i del pis que ens va permetre visitar.

L'entrevista amb ell va ser molt lucrativa i constructiva ja que ens va donar un punt de vista molt diferent i menys formal a l'anterior. Ens va fer un petit resum de la curta història del projecte "refer-vida"²⁶ i dels seus futurs objectius. També considerem, per la seva posició i parla desentesa i col·loquial, que ens parlava amb coneixement i sentiment de causa i, per tant, ens transmetia més confiança i credibilitat.

La seva transparència a l'hora de parlar s'ha fet molt evident quan ens ha deixat filmar-lo en vídeo i sense cap problema per explicar dades d'importància personal i íntima. A més a més, la seva opinió sobre el sistema penitenciari és crítica ja que considera que on falla és en el moment just del compliment de la condemna del pres i de la seva reinserció en la societat però també es sincer i argumenta que no tot és catastròfic perquè el sistema també el té coses bones i encerts en les seves bases al interior dels centres.

En senyor D'Arquer i el seu projecte, com explica a l'entrevista, té més d'un 75% d'èxit, per tant, una de les reflexions grupals ha estat que, si aquest tipus de programes es fomentessin i la inversió econòmica augmentés, les dades augmentarien i podríem millorar la vida d'aquells que ja han complert el seu deute amb la societat passant pels centres de reclusió i per fomentar la seva reinserció completa a la nostra societat i al nostre "modus vivendi"

Però, a la pregunta de SER PRESONER ÉS PER SEMPRE? Ens vam sorprendre quan va respondre -"Sí"- argumentant que, els presos al sortir, sempre hauran d'arrossegar una gran llosa com és el seu pas per la presó sigui quin sigui el delictes que hagin comès, i que la societat no els acceptarà sense discriminació al tornar a la vida normal i, per això, molts d'ells oculten aquesta part de la seva vida per tal d'intentar començar una nova vida sense cap perjudici ni desigualtat.

²⁶ Podreu trobar-ho a l'annex 1.

3. Omar, allotjat a un dels pisos

3.1. Preguntes

1. Com es la vida des de dins de la presó?
2. Com us tracten els funcionaris, la gent d'allà?
3. Per què vas delinquir? Per què vas cometre el delictes?
4. Consideres que tenies un cert nivell de vida, es a dir vicies be a la presó?
5. I el tema menja i tot això
6. Tu per exemple, al ser musulmà, el tema de que els menjars havien de ser diferents, ho respectaven?
7. Es respecten bé les cultures? És a dir, el tema del resar i tot això?
8. Quan estaves a dins, com t'imaginaves la teva vida al sortir? Què esperaves quan sortissis?
9. Com t'haguessis vist senes la presència d'en Joan? T'haguessis vist al carrer?
10. Com és la vida aquí a dins amb els teus companys de pis?
11. T'has plantejat alguna vegada tornar a delinquir?
12. Tu t'has plantejat tornar al teu país d'origen?
13. Què creus que pensa la gent sobre vosaltres, la gent que ha passat per la presó que ha comes un delictes? Com veus tu que et miren o que opinen de tu?
14. Has tingut problemes al trobar treball a algun lloc?
15. De quins recursos econòmics disposes, de quins diners?
16. A què t'agradaria dedicar-te en un futur? A partir d'ara, que t'agradaria fer?
17. Tens la possibilitat de formar-te o estudiar ara per aconseguir aquest objectiu?
18. Tens algun tipus d'educació, vas rebre algun tipus d'educació al teu país?
19. Algun consell donaries, tu, per exemple, a gent de la nostra edat que comença a delinquir per necessitat com tu?
20. A la presó tenies possibilitat de fer alguna activitat?
21. I aquest tipus de treballs són forçats o es paguen bé?
22. El tema del menjar allà a dins? Tinc entés que podeu comprar.
23. Consideres que el teu pas per la presó i tot el procés de reinserció va acabar? És a dir que ja esta, tota aquesta fase ja ha acabat o creus que necessites més ajuda de programes per acabar de reinserir-te?

3.2. Conclusions

L'entrevista amb el senyor "Omar" va ser el reflex pur de l'experiència d'una persona que ha comès un delicte per necessitat, ha passat per una condemna i finalment ha pogut ser inclòs en un programa de reinserció i tornar a la societat poc a poc sense reincidir.

Per termes de seguretat fem servir un pseudònim (Omar) per referir-nos a aquest senyor ja que no podem difondre el seu nom real ni les condicions de la seva condemna ni del seu domicili actual i, per aquest mateix motiu, la seva entrevista va ser sense desvelar el seu rostre ni cap indicatiu de la seva identitat real.

El senyor Omar ens va fer obrir els ulls de la veritable realitat que pateixen molts dels presos a l'interior dels centres penitenciaris ja que, contrastant altres versions en les quals diuen que viuen en bones condicions, ell ens va poder descriure la situació real i negar rotundament el pensament popular que té la gent sobre que a les presons es viu amb bones condicions. Fins i tot, algunes persones arriben a l'extrem de bromejar amb la possibilitat d'ingressar per tenir una vida confortable, cosa que és totalment errònia, segons les declaracions del senyor Omar.

Nosaltres considerem que en un habitatge, o com ells ho anomenen "chabolos", de 3x3 no poden viure sis persones incloent-hi lavabo i pica. Tampoc que ni l'alimentació ni la facilitat de l'obtenció d'objectes de l'exterior és tant fàcil com ens havien fet creure ja que per una simple llauna de tonyina estan pagant quasi tres euros. També ens va fer saber que a moltes presons es discrimina per la religió com el cas de musulmans de religió i costums diferents.

Hem arribat a la conclusió, després d'avaluar-la en conjunt, que aquesta entrevista ha estat sens dubte la més emotiva i sincera de totes ja que vam descobrir fins a quin punt la gent pot estar desesperada i necessitada per l'obtenció de diners que està disposada a delinquir i a exposar-se a una condemna.

Amb el testimoni d'Omar hem pogut arribar a la conclusió de tot el nostre treball de recerca, que era saber si SER PRESONER ÉS PER SEMPRE?, gràcies a que, el nostre entrevistat, ens va respondre amb un clar "sí" argumentant que ell considera que una persona quan surt de la presó ha d'ocultar aquesta etapa si de veritat vol tornar a refer la seva vida, perquè sinó aquesta tasca serà gairebé impossible ja que el seu passat sempre serà un lastre i, com es diu vulgarment, una taca del seu historial.

Ser presoner és per sempre?

Però aquest no és l'únic dels problemes al que s'enfronta una persona reinserida ja que, per exemple, en aquest cas i els diferents casos que reforça el programa "refer-vida", els presos es troben sense el suport de familiars o amics i, per tant, sense cap nucli de suport extern.

Aquesta entrevista ens va emocionar molt a tots tres ja que conté una gran càrrega emotiva perquè es tracta d'un delictes que podríem arribar a cometre qualsevol en un cas extrem de necessitat individual o col·lectiva, i del que no ens podem oblidar mai és de que els interns són persones com nosaltres i que gran part d'ells estan a centres de reclusió simplement pel fet de cometre un error o no haver trobat una altra opció per tal de solucionar una situació límit o de gran necessitat.

Ser presoner és per sempre?

4. ENQUESTES

4.1. INS Manolo Hugué

Què en saps de la Reinserció Social dels presos?

Creus que el sistema penitenciari de Catalunya està ben estructurat?

- Sí, molt
- Podria ser millor
- No
- Necessita una reforma immediata

Contractaries a un expresoner? Per què?

Coneixes a algú que hagi estat a la presó? SI NO

En cas afirmatiu, quina relació hi mantens?

Has comés algun delicte a la teva vida? SI NO

En cas afirmatiu, explica la teva experiència.

Consideres que un delicte de tràfic de drogues es mereix la mateixa condemna que un delicte de sang? SI NO

T'agradaria visitar alguna presó? SI NO

En cas afirmatiu, per què?

Creus que la vida a la presó és una vida en bones condicions? SI NO

Enumera les presons que coneixes de Catalunya i què en saps d'elles.

4.2. Conclusions

Després de realitzar més de 200 enquestes²⁷ a alumnes de 3r i 4t d'ESO i de 1r i 2n de batxillerat podem demostrar que la majoria d'aquestes persones no saben res de la reinserció social, o en saben molt poc, tot i que a mida que tenen més edat es pot notar que ja estan una mica més informats.

També hem observat que, segons les enquestes, la majoria no contractarien un empresoner per fer cap feina, encara que molts creuen que depèn del delicte i de la feina. A més a més, la majoria no coneixen ningú que hagi estat a la presó, i dels que sí que en coneixen, són familiars, coneguts o bé no hi ha relació.

Podem afegir que tot i que molts dels alumnes han posat que el sistema penitenciari de Catalunya podria estar millor, no sembla que en tinguin gaire coneixement. També hi ha molts alumnes que creuen, o bé que a la presó hi ha bones condicions de vida, o bé que és millor estar a la presó que estar al carrer en condicions pobres, és a dir, no coneixen les veritables condicions de vida a dins d'un centre penitenciari.

Els membres del grup hem arribat a la conclusió que aquestes persones no estan ben informades, ja que no saben el què és la reinserció social, ni com és el sistema penitenciari, i moltes persones no saben anomenar ni un centre penitenciari de Catalunya, i creiem que l'ideal seria que en tinguessin uns coneixements bàsics.

²⁷ Vegeu a l'annex 2

PART VI: OPEN PRISONS

1. ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT ALS CENTRES PENITENCIARIS

És un curs de formació que consisteix en explicar la importància de l'activitat física i l'esport en la vida quotidiana dels presos a l'interior dels centres i la seva importància en la reinserció també es comparava el model de les presons catalanes amb les daneses i els protocols en els centres de tercer grau. Aquest curs està adreçat a professionals i gent relacionada o bé amb el sistema penitenciari o bé a professionals de l'esport.

Va assistir-hi el membre del grup Roger Hermosilla per la seva vinculació a l'esport el dia 16 d'Octubre del 2014.

En aquesta xerrada s'esmenta que l'esport és una via de suport pels presos ja que no deixa de ser una activitat poc monòtona i molt creativa i que els serveix per evadir-se de les dificultats i emocions contingudes. També si tenim en conte que aplicant un pla d'entrenament sotmetem al intern a una rutina obligatòria i certes condicions que ha de complir per tal de millor en l'esport que estigui practicant estem reafirmant un comportament que perfectament es podria donar a l'exterior com per exemple amb un contracte laboral o certes obligacions familiars.

Prosseguint amb l'activitat és va fer una comparació dels diferents models de centres de tercer grau catalans i danesos. Aquí la nostra intenció és de que el pres no pugui ni moure's , allà a Dinamarca la majoria de centres penitenciaris són de tercer grau i amb moltes llibertats de mobilitats per els interns fins i tot poden sortir i entrar casi sense control i omplint uns formularis i demanant diferents permisos sempre tenint molt en conte el motiu de la condemna.

Després d'haver assistit a aquest curs, en Roger, estant en ple acord amb les dades aportades aquesta jornada considera que l'ús de l'esport com a tractament i rehabilitació és innovadora i amb grans perspectives de futur ja que noves vies com aquesta són les necessàries per fer del nostre sistema penitenciari i els programes de reinserció més efectius. Respecte al concepte de comparar el nostre model als centres amb els danesos vull puntualitzar que un model com el danès aquí no seria efectiu perquè no hem contemplat el factor ni social ni cultural a part de que l'índex de criminalitat als països nòrdics és molt ínfim. Encara així és un model innovador i que mereix la pena examinar amb deteniment i exactitud.

PART VII: CONCLUSIÓ

1. CONCLUSIÓ GRUPAL

Després de gairebé un any i mig de recerca, buscant informació a biblioteques jurídiques, estatuts penitenciaris, articles constitucionals i manuals de dret per tal d'informar-nos bé sobre el sistema judicial i penitenciar del nostre territori, per tal d'assolir unes bases ben fermes, amb l'ajut de l'elaboració d'entrevistes a alts dirigents i administratius de centres de reclusió i a responsables d'organismes externs que donen suport a la reinserció de presos i de l'elaboració d'enquestes a gent de la nostre generació, hem pogut extreure molta informació.

Primer, cal dir que, com a grup, vam començar aquest projecte amb molta il·lusió i amb les ganes d'aprofundir molt en aquest tema però amb un sol objectiu en ment, fer una crítica i una denúncia de la situació dels nostres centres penitenciaris i de l'escassetat de recursos i recolzaments dels quals disposen els presos que surten a l'exterior. Però, com a tots els treballs d'investigació i fent una autocrítica, no hem pogut complir el nostre propòsit o, almenys, en el nostre parer.

Un dels motius a estat la manca de temps físic ja que hem hagut de compaginar aquest treball amb un any molt dur a nivell escolar que no deixa de ser un curs amb molta complexitat. Un altre motiu ha estat, també, la falta de recursos econòmics i de transport, la qual cosa ens ha dificultat l'accessibilitat a altres fonts.

Però no tot ha estat negatiu. Considerem que hem fet una bona recerca d'informació, en part amb molta complexitat lèxica ja que molts dels textos eren molt tècnics i específics. Tot i això hem pogut superar aquestes adversitats i arribar fins aquest punt on considerem que ens ha sigut molt útil l'elaboració del treball, no pel nostre futur laboral o estudiantil perquè cap dels components del grup en primera instància es vol dedicar a cap tema relacionat amb presons o presos, sinó que si que ens ha servit com a formació com a persones ja que hem pogut veure i investigar una realitat que poca gent vol veure o prefereix negar.

També hem pogut comparar diferents punts de vista i diferents perspectives d'una mateixa qüestió gràcies a diferents contactes que ens han donat la seva opinió, una per part de l'administració, organismes externs que ajuden els presos al sortir, i l'altre per part de persones que han patit aquesta vivència.

Ser presoner és per sempre?

Aquest és un dels motius per la qual cosa valorem la recerca com a positiva. Hem pogut conèixer a nois ja reinserits a la nostra societat i ens han pogut explicar la seva experiència dins dels murs, cosa que ens ha fet obrir els ulls en molts conceptes que moltes vegades no arriben a la gent de la nostra generació, com vam poder comprovar a les enquestes realitzades als nostres companys d'institut que demostraven certa ignorància davant els temes tractats en aquesta recerca.

Una altre de les possibilitats que vam tenir va ser, gràcies el programa Open Prisons, el poder comparar el nostre model penitenciari amb el dels nòrdics, en concret els danesos, on hi predominen els centres de tercer grau.

Com a opinió del grup, creiem que aquesta comparació és molt interessant des del punt de vista de l'estudi però que no és productiva ja que no es contemplen els factors de la diferencia entre les cultures o societats establertes en els dos territoris. Tot i això, considerem que el model danès ens va semblar molt modern i progressista i creiem que hauríem d'aprendre d'aquestes coses com, per exemple, la implantació de la rutina i obligacions a través de l'esport als centres penitenciaris, on es comença a implantar de forma pilot com a teràpia i via per facilitar i accelerar la reinserció dels presos a la societat.

Aquest treball el vam iniciar, com indica el seu títol, per respondre a una simple pregunta: "SER PRESONER ÉS PER SEMPRE?". Per respondre-la hem obtingut diferents opinions: des de l'administració s'afirma que no, que el concepte presoner finalitza al acabar el compliment de la pena, però també trobem l'altre cara de la moneda, com és el cas de l'Omar o en Joan, els quals arriben a la mateixa conclusió: argumenten que encara que ho puguis oblidar, sempre ho duràs dintre ja que la societat no deixarà de recordar-te aquesta etapa de la teva vida.

A nosaltres, com a grup, ens hagués agradat que la resposta a aquesta pregunta fos un no perquè creiem fermament que una persona al complir el seu deute amb la societat te el dret de viure sense cap represàlia a causa del seu passat, però, per desgracia, la realitat no és així. Tots sabem que en aquesta societat moderna molts empresaris o fabriques es reservaran el dret d'admetre qualsevol persona amb antecedents i que la societat mai els veurà com a persones normals ja que sempre seran els delinqüents i els primers a qui culpar segons quins casos.

Ser presoner és per sempre?

Això és el que volem denunciar i el que esperem és que amb aquest treball haguem pogut contribuir a aquesta causa ja que considerem que la discriminació social no és bona i que la convivència és una de les bases vitals del nostre present i del nostre futur.

2. CONCLUSIONS PERSONALS

2.1. Helena Martí

Aquest treball en un principi em va semblar un tema interessant per tractar, ja que sincerament, no era un tema del qual en sabia gaires coses. A més, vaig pensar que també era original, no masses persones han fet un treball d'aquest tipus. He de dir que al llarg de tot el procés, he après molt i he canviat algun punt de vista. Per exemple, me'n he adonat de que la vida d'un expresoner és molt més dura del que jo tenia entès, i el procés de reinserció social no és gens fàcil ni ràpid, sinó que requereix el seu temps. També he pogut conèixer a Omar, que ha comès un delictes, no per gust sinó per necessitat, i això m'ha fet veure que segurament hi ha més persones que tenien aquesta necessitat. Així doncs, a pesar de la manca de temps i d'altres dificultats, estic prou satisfeta amb la nostra feina i de la nostra coordinació en fer-la.

2.2. Lydia Martín

En un primer moment desconeixia el tema de la reinserció social dels presos però, tot i això, hem resultava un tema interessant i del que en podíem treure molt de profit. Durant aquest temps de recerca d'informació me n'he adonat de la complexitat del sistema judicial i de les penalitats que han de passar els presos abans de tornar a la nostra societat de forma normal i integrada, és a dir, sense discriminació alguna per part de la gent. Considero que no ha estat pas un treball on haguem trobat una gran quantitat de noves troballes però, simplement, hem fet que sortís a la llum informació i coneixements molt diversos els quals ens ajudaran a tots a comprendre sobre aquest tema i a poder opinar amb coherència sobre els presos, les presons i tot el procés de la reinserció social. Crec que ha estat un treball molt dur ja que jo he estat qui s'ha encarregat de passar totes les troballes i buidades de la informació al treball, és a dir, introduir-ho de manera formal, correcte i amb sentit, i d'elaborar tota la estructura del treball. Crec que hem portat el treball molt bé de temps tot i que al final ens ha agafat una mica apurats. És un treball que m'ha anat bé per agafar cultura i que ha estat interessant ja que és un tema delicat del qual he pogut créixer com a persona.

2.3. Roger Hermosilla

Des de el punt de vista personal pot ser que sigui el més autocrític ja que a mi especialment aquest tema m'interessava més que res per proximitat de coneguts com per exemple en Joan, amic familiar, i la possibilitat d'una millora social en un grup en concret. Considero que tenint en compte totes les dificultats que hem tingut hem pogut realitzar una bona recerca i finalment treure una conclusió clara i concisa però per altre banda és un tema molt ampli i simplement molt extens en el qual considero que solament hem

Ser presoner és per sempre?

pogut deixar veure el cim d'un iceberg molt gran i complex. Per la part relacionada amb els estudis i el meu futur estic satisfet d'haver arribat fins a diferents termes d'aquest projecte es fendeixen amb un amb l'esport, la meva vocació com és el cas de Open Prisons i la influencia de l'esport en la reinserció i bona convivència dintre els centres penitenciaris. En tema organització reconec les dificultats per tal de organitzar-nos físicament ja que la majoria del treball s'ha realitzat a distancia a traves de la xarxa per la dificultat de compaginar horaris. Com a ultima reflexió m'agradaria que aquest treball més que per fer una gran recerca serveixi per que cadascú faci una reflexió personal i interna preguntant-se si per ell ser presoner és per sempre?

BIBLIOGRAFIA

ALÓS-MONER, Ramón i altres. La inserció laboral dels exinterns dels centres penitenciaris de Catalunya. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 2010.

Dialnet, <<http://dialnet.unirioja.es/>>

Diccionaris en català. Barcelona: Larousse Editorial, 2000.

Diccionari de la llengua catalana. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1982.

El model de rehabilitació a les presons catalanes. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2011.

FERNÁNDEZ, Julio. La cárcel: una institución a debate. Salamanca: 2014 (Colección Estudios: Ciencias de la Seguridad).

FERNÁNDEZ, Juan Manuel. Derecho Penitenciario. Madrid: 2007.

Fundació IReS, <<http://fundacioires.org/quisom.asp>>

Fundació Atenea, <<http://fundacionatenea.org/about/>>

Generalitat de Catalunya. CIRE, <<http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/cire/>>

Generalitat de Catalunya. Recerca,
<http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/formacio_recerca_documentacio/recerca>

Generalitat de Catalunya. Biblioteca i publicacions,
<http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/formacio_recerca_documentacio/biblioteca_i_publicacions>

Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia,
<http://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/1_pob.html>

Generalitat de Catalunya. Delinqüència,
<http://justicia.gencat.cat/ca/ambits/formacio_recerca_documentacio/recerca/catal_eg_d_investigacions/per_tema/delinquencia/>

Ser presoner és per sempre?

“La Inserción puesta en pràctica”. Barcelona: Generalitat de Catalunya. CIRE, 2011.

PÉREZ, Núria; RIBERA, Anna. “Las competencias emocionales en los procesos de inserción laboral” dins REOP, 2009, vol. 20, núm. 3, p. 251 – 256.

ANNEXOS

ANNEX 1: ENTREVISTES

1. XAVIER AMOR, Subdirector de tractament de La Model

Quants i quins tipus de tractament practiqueu en aquesta presó?

Aquest és un centre de preventius de tal forma, bàsicament per a preventius encara que hi ha algunes zones de compliment. Aquest caràcter fa que, la nostre tasca, s'adreci sobretot a activitats o a tractaments de caràcter generalista. Llavors hi ha els programes educatius o aprenentatge arreglar, els educatius socials que són bàsicament d'adquisició del desenvolupament d'altres activitats o aprenentatges, tallers o aprenentatges laborals o de formació professional, tot el tema d'higiene i salut en el qual tractem temes com l'esport o la gestió d'oci o com el tema pròpiament de toxicomanies que moltes vegades està vinculat molt al tema tècnic, el tema d'atenció psicològica, atenció jurídica, de desenvolupament i contacte amb l'exterior que seria tot el tema social. Però tot això va vinculat model individual d'intervenció i penals penats a través del programa individual de tractament, que és el planning una miqueta de treball o de derivació o d'evolució previsible del senyor per a aconseguir la seva reinserció o de vegades la millora o desaparició o reducció dels dèficits que van provocar la seva situació d'entrada a presó. Hi ha programes molt molt especialitzats que normalment es desenvolupen en els centres de compliment.

Quin tipus de presos tenen accés a aquest tipus de tractaments?

Tots. En principi tots els presos, tots els centres, tenen dret a l'execució o determinació d'un model individual d'intervenció i al desenvolupament d'un programa individual de tractament. Llavors en principi tots però les restriccions es poden donar des del punt de vista de la voluntarietat ja que tot tractament és voluntari i si l'intern no vol sotmetre's a un tractament doncs endavant i després clar ha d'aprofitar adequadament aquests tractaments o aquests programes o aquestes activitats que es posen al seu abast si ell no les aprofita sinó al contrari que crea una situació de disbauxa o desaprofitament, la prioritització va cap a altres més determinats. Per tant, pot perdre aquesta prioritització segur.

Quants anys porta treballant amb ells?

21 anys.

Ser presoner és per sempre?

Quan va decidir que volia treballar en una presó fent aquest treball? Per què?

Doncs fa 21 anys segurament. Quan vaig començar. No pensava que hi estigues tant de temps perquè jo provinc del món del dret, en aquella època estava llicenciat en dret i bueno un grau superior de criminologia, estic parlant de l'any 93 quan vaig començar, però bueno, podia haver fet altres coses vaig, entrar i bueno porto ja 21 anys.

Per quin motiu va decidir treballar en presons?

Per la meva formació jurídica essencialment, i després per la part més especialitzada del tema de l'execució penal, vaig començar a estudiar criminologia a la facultat de dret de la UB i vaig començar, doncs a fer un juntament o acabar la llicenciatura de dret i la de criminologia, vaig conèixer gent i em va semblar que podia ser una bona experiència dins d'un estudiant de dret amb ganes de ser advocat de visualitzar temes més de criminologia i veure una miqueta com era l'execució penal per dintre etc. I doncs el que va ser una petita pràctica, un petit desviament en la vida del dret que no m'havia plantejat com a advocat, es va convertir en 21 anys de vida de funcionari públic dedicat a l'execució penitenciària.

En quines fases es divideix un tractament per a persones amb problemes estupefaents?

És molt difícil dividir en parts generals una problemàtica de drogodependència. Els problemes de tractament, en termes generals, en cada cas funciona més o menys d'una forma diferent, treballem primer en un primer nivell que és l'informatiu. Històricament el tema de la droga ha anat molt vinculat al tema de l'aparició de l'VHI, de la Sida, llavors va ser molt important fer un anàlisi molt informatiu de cada droga que era un dels factors que principalment provocava la transmissió als anys 90 i la mort que era molt ràpida l'evolució de la malaltia. Llavors la primera base de tots els programes de toxicomanies és l'informatiu. I, a partir d'aquí, treballen amb formules una miqueta més especialitzades. Després de l'informatiu hi ha el treball en grup o treball individualitzat, una miqueta com a l'exterior com es fa a un cas del carrer o com es fa a una granja, a una institució de desintoxicació, etc, juntament amb el tema del programa del metadona que és un tema molt mèdic molt mirat des del punt de vista sanitari. També hi ha programes molt molt específics, com és el cas de l'intercanvi de xeringues o les narcosaes, que a la presó no succeeix ja que està prohibida la droga i les xeringues són instruments perillosos per tant no en tenen. Tots aquest programes existeixen però en fases serien primer la de la voluntat d'integrar-se en un programa en funció del moment en que trobes que estàs, que normalment són de desintoxicació. Després hi ha la intervenció en grup o individual i, finalment hi ha les fases una miqueta de deshabituació o de control o de prevenció.

Quina és la durada mitjana d'un tractament?

Els delictes de tràfic poden tenir una pena que va des de 6 mesos a 14 o 15 anys, o en el tema dels narcotraficants, varia molt. L'addicció, lo normal és que tota la vida hagi d'anar controlat, més o menys, hi ha moments més alts, però el programa d'addicció, pot durar molts i molts anys; hi ha vincles amb l'exterior, pots anar a controls semestrals i trimestrals, però això ja és un tema que se m'escapa, i el tema de la reestructuració cognitiva, doncs bé, més enllà de les penes de vessant positiva, que poden tenir en un moment determinat que la conducta de tràfic sigui més o menys llarga envers a la seva pena i el temps de presó, de pèrdua de valors que puguis tenir, no us sabria dir, no és un programa, encara que des del punt de vista del principi de les relacions et pugui semblar que et prens una pastilla i ja estàs curat, parlem de persones i de conductes humanes, això no és tant senzill. No hi ha una durada, hi ha programes d'intervenció per exemple, en temes de droga, d'addicció, que són de 4 a 6 mesos com a norma general, i després hi ha de seguiment. Un programa formatiu, com us deia abans, no, pot durar 1 mes o 2 mesos; pots estar molt temps fent un programa formatiu, 4 mesos repetint d'alguna forma i després un programa d'intervenció una miqueta més grupal, també uns 3, 4 o 6 mesos, i el tema de prevenció de recaigudes, que és més potent, de 4 mesos, perquè es toquen més temes, ja que és el final del programa, com es parla de la reinserció laboral, el projecte educatiu, etc, etc, o sigui no sols la preparació per la vida en llibertat, si no, també, si es donen possibilitats reals, en cada cas, una mica això, potser podria ser, lo que és, una intervenció més dura, més visual. S'ajusten a la pena.

Creu que el sistema actual esta ben estructurat per dur a terme els tractaments? En quins aspectes podria millorar?

A nivell de presons, no. La derivació a recursos externs pot ser amb recursos sanitaris o amb recurs social normal. Tenim els DAES, que són diguem la estrella en el tema de la deshabituació, que duren de 9 mesos a 1 any; aquests programes que es fan amb una atenció personalitzada i es treballen amb la valoració d'una comunitat terapèutica, és un programa una mica estrella; pensa que treballen quaranta unitats dintre d'aquest programa, són unitats exteriors del sistema penitenciari, però apartat de la resta, i es treballa amb una potencialitat diferent. Per això dic, si haguéssim de posar un marc temporal, jo et diria que 1 any, però ja et dic, és més que 1 any. Des d'aquest programa estrella hi ha un treball estrella, després hi ha molta més feina, per exemple, un senyor pot fer 1 any de DAEVO, i després pot acabar en una comunitat terapèutica, per exemple, o en un seguiment en un cas, o en un centre de dia exterior, o sigui és un tema que avarca molt més que el que seria la pròpia intervenció temporal de 9 mesos o d'1 any.

Quin paper hi tenen les famílies o persones properes en els tractaments?

Tot; la vida a presó o el tractament a presó, no té sentit si després fora no hi ha una continuïtat de la millora, i més si l'han tingut aquesta millora. De fet, el tema de la comunicació amb l'exterior de les persones privades de llibertat, està arreglada, no, i és molt important afavorir que es compleixin aquestes garanties de comunicació, això com que es pugui mantenir a través de recursos socials principalment, doncs aquest contacte amb l'exterior, que més o menys poden determinar si són persones de suport, de contenció o tot lo contrari. Penseu que nosaltres podem modificar alguns aspectes interiors de la persona a través de la pal·liació d'aquests dèficits, no, a través dels programes de tractament, a través de l'aprenentatge, o d'alternar la modificació cognitiva, però clar, si no podem modificar el lloc d'on ve ni les circumstàncies que van fer tindre lloc a l'ingrés a la presó, i el tornem al mateix lloc, amb unes circumstàncies iguals o similars o pitjors, doncs segurament el nostre treball no; ara, el que no podem modificar és canviar als pares, o canviar a les famílies, ni podem canviar, a vegades el nivell ètnic és un problema, és un problema greu; no podem canviar criminals organitzats, hi ha elements que no podem modificar, i el de l'exterior és un dels que més difícil es pot modificar.

Considera important el suport d'aquestes persones?

Pot suposar l'èxit o el fracàs. Abans parlàvem de toxicomanies, amb els programes estrella, amb els programes punters de toxicomanies extremes, que conjuntament amb les famílies produeix efectes, i a la intervenció individual i grupal amb el subjecte, i després amb les famílies es treballa molt també, o sigui en tots els aspectes és important. Tenir algú a fora és bàsic. Si a més a més és contenidor, millor que millor.

El pres, dins del centre penitenciari, rep més ajuda en el seu tractament a part del personal?

Sí, clar, us ho comentava abans, hi ha tota una xarxa de voluntariat, de col·laboradors principalment del tercer sector, alguns són de vinculació religiosa, de qualsevol religió, eh, val, i després d'entitats més professionalitzades que també treballen amb nosaltres, autoritzades per nosaltres, evidentment, però que estan vinculades a lo que hi ha a l'exterior, sí.

Quin tant per cent d'èxit té el mètode de tractaments actual?

No hi ha una mesura clara, anem en el camí que podem, això segur, anem pel bon camí, doncs està clar, no; les persones que han fet un tractament, i el tractament ha tingut més o menys èxit a curt o llarg termini, ha sigut un factor determinat en la no reincidència.

Ser presoner és per sempre?

En les persones en que no s'ha produït aquest canvi, ni voluntari ni involuntari, i no ha tingut tractament perquè el senyor no ha volgut o no s'ha pogut implementar per la raó que fos, doncs la reincidència és molt més elevada. O sigui que segur que anem pel bon camí, el que no aconseguirem és la quota zero de reincidències, és molt complicat, per lo menys, com a mínim, mentre treballem amb persones humanes i no amb robots.

Considera que els presos viuen en bones condicions?

Si. Les millores en la qualitat de vida a les presons ha canviat moltíssim; això, us diria que si teniu la possibilitat de poder visitar la presó nova algun dia, hi ha canvis, ja que aquesta és vella, eh. És del 1904 quan la van inaugurar, doncs són 110 anys; això es queda una mica obsolet, perquè les noves presons tenen, bueno, consideracions molt diferents a questa; tenen dutxes individuals, que les velles no tenim per qüestions d'espai, clar, no. Els espais són molt més oberts. Millores qualitatives. Sí, home. La qualitat de vida es bona.

Fins a quin punt és efectiu un tractament?

Home, la efectivitat màxima és si no es produeix la reincidència, això seria la efectivitat màxima, i això doncs ja és un tema de mirar els indicadors, i és efectiu sempre i quan s'ha obtingut una millora en el treball del subjecte. A vegades es pot aconseguir aquest canvi brutal de desaparició dels factors criminòlegs o delictius, o aquesta capacitat de viure honradament, en llibertat. A vegades lo que s'obté és la millora qualitativa o en les formes d'adreçar-se amb l'exterior, o una reducció de la càrrega delictiva, no. També en un moment determinat podria ser efectiu que una persona que per robar es dedicava a "machacar" a les seves víctimes, si continua fent-ho doncs sigui més hàbil al fer-ho, doncs podria ser una millora.

Creu en la rehabilitació completa dels presos?

Si, si i tant. Pensa que cada cas és diferent, encara que hi ha perfils molt similars o circumstàncies molt similars que poden portar al delicte, i dins del delicte acabis en una situació de privació de llibertat. Sí que es poden donar elements com la primeritat i les circumstàncies personals de cadascú en un moment determinat.

Pel que tenim entès, els presos, compten amb una botiga dins el centre. Quina diferència de preus hi ha amb l'exterior?

Es diuen economats bàsicament. Es un nom històric que tenen, economats, i el que es ven, evidentment droga no es ven, ni alcohol, lo que es ven és coses molt vinculades a l'oci, com el Café, galetes, pastes,... No es ven menjar que no estigui amb data de

Ser presoner és per sempre?

caducitat posada, o un menjar directe, això per un tema de salut i dels controls que hi ha, perquè hi molt control del menjar, perquè imagina't una epidèmia aquí! Podria ser molt, molt greu però bé, tenen llaunes de Pepsi, de Coca-Cola. Tenen Café i tabac, sobretot, és lo més famós. Coca-Cola, Pepsi, La Casera, que està molt de moda perquè és barata i diuen que és molt bona. Els Kellogs es venen molt barats, les pastes, la xocolata, i coses d'aquestes, els cacauets. Els xiclets, per exemple, no es venen perquè tenen una connotació perillosa. Els utilitzen per tapar les tanques dels panys, etc., etc. Els caramels si, i ja a cada centre venen coses diferents, com en els centres de dones, que es venen coses que no es venen en els centres d'homes. Sabons, encara que hi ha un lot d'higiene personal gratuït, doncs també es venen, perquè a lo millor prefereixen La Toja enlloc dels bàsics. Els preus, si hi hagués un outlet, seria d'outlet, però el tabac, per exemple, és preu d'estanc. Aquí, a la Model, i a altres centres, el CIREs, per exemple, s'està ara ocupant de la responsabilitat en la gestió dels econòmats, tenda, botiga o com li vulgueu dir. Potser ha pogut encarir en un moment donat el preu d'algun producte, però és més barat que al carrer.

Quan és l'assignació d'un pres?

Això són sous, però van en funció de la qualificació professional que tinguis i del tipus de taller. Hi ha tallers de manufactura molt bàsica, i clar, els salaris són ínfims; una hora o dos de treball en una manufactura molt bàsica, com és per exemple posar coses dintre d'una caixa i tancar-la, pots cobrar 6, 10, 20, 30, 40, 50 euros potser al mes, però clar, això és amb una dedicació d'1, 2, 3 o 4 hores. Estan molt mal pagats en aquest sentit, però és clar, hi ha llocs que requereixen molta més qualificació i no pots competir amb les feines de l'exterior, perquè costa molt. Després hi ha tallers de cosir, de planxar, de coses molt més especialitzades, com a impremta que, home, doncs pots guanyar 600, 700, 800, 900 euros si a més ets encarregat d'un dels tallers, però no hi ha salaris de 1000 o 2000 euros.

Al final, els professionals que treballeu en aquest sector, desenvolupeu una certa estima pels presos?

Home, el concepte estima és una miqueta groller, segurament, no. Estima, no, preocupació en tot cas, no. Està clar que no és el mateix fer un informe d'una persona (això ho sap bé un sanitari, o un metge forense), que coneixes a una que no coneixes. Si la persona participa en els programes, la coneixes, tensa tracte diari amb ella, veus la seva evolució des de que ha entrat fins el dia que has de decidir per ell, si és bo per sortir de permís, els si o no, etc, etc., sí que crees un vincle, que ha de ser professional, "ojo", però clar, el que el contacte sigui positiu o negatiu ho fa el contacte amb ell, es cert. Sí, el

Ser presoner és per sempre?

tercer grau és un grau que no és un sistema progressiu exactament, a l'espanyol, es pot accedir des de qualsevol altre, no has de passar pels altres necessàriament; com us deia abans, sí que és un tema d'una previsió organitzacional i un programa de tractament de tercer grau i un règim de confiança és lo millor per a garantir la normalitat i la no reincidència i per afavorir el contacte amb els estereotips i vida organitzada, controlada i sobretot tutelada pels professionals.

Què en penses de l'obertura dels centres penitenciaris catalans?

Sí, el tercer grau és un grau que no és un sistema progressiu exactament, a l'espanyol, es pot accedir des de qualsevol altre, no has de passar pels altres necessàriament; com us deia abans, sí que és un tema d'una previsió organitzacional i un programa de tractament de tercer grau i un règim de confiança és lo millor per a garantir la normalitat i la no reincidència i per afavorir el contacte amb els estereotips i vida organitzada, controlada i sobretot tutelada pels professionals.

I, per últim, ser presoner, és per sempre?

No, no. Te un límit, la condemna té un límit, és el de la sentència. Es una vivència, normalment no desitjada, pot haver-hi elements que es recordin tota la vida, és un tema molt ,molt personal. Sí que és cert que ningú que tingui una voluntat reinsertora molt clara, doncs no anirà presentant el títol que diu presoner, no, de ex presidiari, ja que a vegades això no facilita l'accés. Hem intentat moltes vegades que en el certificat no surtin paraules i connotacions que a nivell social afecten , però poc a poc a nivell social va desapareixent la por, i ara hi ha també que per contractar a algú que ha sortit de la presó te una reducció de les quotes de loa seguretat social o pagaments a hisenda,etc,etc., i que afavoreix de diferents formes a la empresa, a través de diferents subvencions, i hi ha gent que sí, que es vincula per la seva forma de ser, de forma personal i prefereix assolir aquestes quotes de solidaritat amb els més desfavorits, però bé, n'hi ha d'altres que no, hi ha una part de la societat que igual no. Depèn molt del delicte en general, i de l'entorn que tinguis. Hi ha gent que inclús ni a la família li explica que ha estat a presó, això és un tema molt i molt personal, ja que no és una experiència grata, segurament no ho és, no. Han passat per aquí algunes persones famoses o diguem, en condicions de vida normals, i ningú diria que han estat aquí. No és una experiència grata, han vingut obligats;pensa que aquí ningú ingressa voluntari, no volen que se'ls vegi ni els parin els mossos i els portin cap aquí. No ha de ser una experiència especialment grata i per això és normal que ningú digui que ha estat aquí. Si podem millorar la qualitat de vida de les persones que han estat aquí, i que no hi hagi experiències més nocives de les necessàries, doncs millor que millor.

Ser presoner és per sempre?

2. JOAN D'ARQUER, capellà i coordinador d'un dels pisos d'allotjament

Buenas, estamos aquí con Joan d'Arquer, responsable y coordinador de "Refer vida" y empezaremos con la entrevista, le agradezco mucho que nos la haya concedido.

Joan, ¿Cómo empezaste el proyecto?

Bueno, antes decir que en el año 2007 el obispo me nombró cura del centro penitenciario más grande de Cataluña que es el de Quatre Camins de la Roca del Vallès y entonces nos pareció a mí y a los demás voluntarios que había que dar continuidad a los internos del centro penitenciario que íbamos acompañando, porque algunos en terminar la condena no tenían ningún lugar a donde ir y así surgió la idea de alquilar un piso para dar solución y continuidad al trabajo que se hace dentro de la cárcel.

A nivel personal, qué motivación te hizo meterte en este campo? Es decir, trabajar directamente con los presos.

Esto fue una religiosa cuando yo estaba en Cerdanyola del Vallès que me pidió personalmente ayudar a un chico que no tenía ni padre ni madre, y que le hiciera como de hermano mayor y así empecé a tener contacto con este mundo de la cárcel y los presos, y una vez te gusta un ambiente o un trabajo ya lo continuas hacia delante.

¿Esto es un proyecto local, o se lleva a cabo en otras regiones de Cataluña o España?

Bueno, este proyecto "Refer-vida", es solo aquí, en el obispado de Terrassa que pertenece al Vallès Oriental y Occidental.

Pisos de acogida a presos, hay más en Barcelona, en Martorell, y en otras partes no solamente de Cataluña sino de España.

¿Qué criterios son necesarios para aceptar a los chicos en este piso?

Ahora estamos en un momento de quizás algunos cambios, pero hasta ahora en los cuatro años que ha tenido de existencia este piso, el perfil de los chicos era precisamente gente que no tuviera a nadie al salir de la cárcel, no solamente para gozar de permisos de por ejemplo 48 horas, tres días, etc. Sino también cuando terminaban la condena, es decir, ni un amigo, ni un familiar. A veces puede ser que haya familia pero esta no quiere saber nada del preso, y entonces claro, al final es como si no lo hubiera.

Estos chicos, ¿están con la condena cumplida o están en tercer grado...?

Ahora hay dos que están en el piso con la condena cumplida, otro esta de condicional y otro va a venir a pasar los permisos que se les conceden.

Ser presoner és per sempre?

¿Cómo valoras el sistema penitenciario Catalán?

El sistema penitenciario catalán, yo creo que funcionar, funciona dentro de la cárcel, funciona para internos que quieren tirar para adelante, eso también lo dicen los presos. Cuando uno quiere rehabilitarse encuentra las ayudas. El que no quiere rehabilitarse, no encuentra las ayudas ni nadie que le ayude. En el fondo yo creo que el sistema en este aspecto está bien formado.

Por tanto, ¿dirías que todos los presos están preparados para este programa, o sólo una parte de ellos?

Sólo está preparado a aquel que tiene la predisposición, es decir, si el propio preso es sincero con los diferentes estamentos dentro de la cárcel como sería la educadora social, los psicólogos, y quiere afrontar su delito encontrará la ayuda social pertinente, pero el problema es que la persona entra en la cárcel porque se miente a si mismo y a la sociedad, claro, si dentro de la cárcel sigue mintiendo, nunca va a rehacerse, terminará la condena pero va a seguir mintiendo a si mismo y mintiendo a la sociedad.

Entonces, posiblemente, ¿volverá a delinquir?

Probablemente, hay estudios sobre la reincidencia y entonces las personas que se mienten y se auto engañan salen un día con la condena cumplida, pero la posibilidad latente de hacer dinero fácil, no ser honesto con uno mismo en el mundo del trabajo, con la gente de fuera hacen que esa persona posiblemente vuelva a entrar a la cárcel.

En estos momentos ¿Quién es el responsable del programa del piso?

J: Bueno, en el piso hay un coordinador que es un servidor y después hay un equipo de apoyo dónde hay una psicóloga, una trabajadora social, hay personas que se encargan de las cuestiones de la economía, etc., y que nos reunimos tres veces al año, al curso. La primera vez es a principios de curso, la segunda vez es en enero, y la última es a finales de junio/julio.

¿Tenéis soporte de alguna ONG u organismo externo?

Ahora hemos ido perdiendo todas las ayudas económicas que había hasta este momento y estamos en un impase de buscar sponsors para la continuidad del proyecto.

Por tanto esta es una vía para conseguir recursos económicos, ¿no?

Bueno, los recursos económicos se consiguen, sobretodo, sabiendo a que puerta hay que llamar, y se consiguen con padrinos, es decir, te hablan de una persona que está sensibilizada con este mundo de los presos y entonces se puede acudir a esa persona.

Ser presoner és per sempre?

¿Os habéis encontrado muchas veces con problemas económicos?

Sí, Yo siempre recuerdo una vez que nos quedamos sin leche en el piso. La leche no es importante, no es un alimento básico, pero bueno, hubo una vez que no había leche en la nevera del piso.

Una vez que los chicos entran en el piso, su régimen de libertad y de entrada o su disponibilidad de dinero como se llevaban a cabo?

Bueno, la disponibilidad para entrar al piso, libertad, toda, porque una persona tiene permiso. Tienen un tiempo para comer, cenar, y unos horarios para llegar al piso a pernoctar y evidentemente hay un horario límite para que se haga silencio en el piso, no puede haber jolgorio durante toda la noche, ni por los que están en el piso ni por los vecinos del edificio.

Entonces sería un horario flexible pero con unas normas de convivencia.

Si, normas de convivencia pero sobretodo, normas de comida y de silencio a partir de las 11 de la noche.

Y a nivel económico de los chicos que entran aquí?

J: Los chicos que salen de definitiva, es decir con la condena terminada, se les empadrona el piso y entonces pues se les ayuda a obtener la paga de excarcelación, que lo decimos así pero no existe esa palabra, es el paro de 425 euros durante 18 meses y entonces sí que les hacemos que aporten una cantidad en la medida de sus posibilidades. LA cuestión económica la trabajamos en tres partes: uno el que aporte de un dinero, segundo el que ahorre para el día en que tenga que salir del piso, y tercero que tengan para sus gastos esenciales.

¿Qué tipo de delitos son los más comunes entre los chicos que viven aquí?

Bueno, sobretodo la droga, el consumo de droga o más todavía el tráfico de droga, que se les llaman delitos contra la sanidad pública. Hemos tenido también algún homicidio, en fin, algún delito de sangre, sí.

¿Hay algún diferente protocolo para por ejemplo un tráfico de drogas y un delito de sangre?

No, hay un único protocolo y es que yo sepa el delito y nadie más de los que están en el piso, este es el protocolo más seguro. Todos están aquí acogidos y nadie tiene porque saber el delito del otro. Lo sé yo, porque el trabajador social me lo ha dicho, o porque se del módulo que viene y puedo fácilmente identificarlo, pero el delito es la única pregunta

Ser prisionero es siempre?

tabú en los centros penitenciarios, la única pregunta que no se debe hacer nunca, el delito de una persona. Otra cosa es que la persona lo quiera explicar, pero en teoría no se explica.

¿Cuánta disponibilidad tiene el piso?

En este momento, después de una ampliación que hemos hecho, hemos pasado a tener una posibilidad máxima de 11 camas.

¿Y ocupantes en este momento?

Ocupantes en este momento hay 3.

Tengo entendido que en el piso conviven diferentes religiones de los chicos, por ejemplo musulmanes u otras religiones que no sean la católica. ¿Cómo se lleva este tema?

El piso está alquilado por una asociación que se llama Express Quatre Camins. En los estatutos de esta asociación, el tema principal, entre otros muchos, es el diálogo interreligioso. Es decir, ni por razón el color de la piel, ni por razón de la religión, nosotros hemos dejado de acoger ninguna persona que creíamos que se merecía ser acogida en el piso. Hemos acogido a todos. Otra cosa es que justo después de entrar en el piso veamos que esa persona es tonta, estúpida, y entonces hay que decirle que salga del piso y que se vaya a la calle, o se le coge y se le vuelve al centro penitenciario.

¿Y tú como coordinador como ves la convivencia entre ellos? ¿Es buena, o hay algún problema en algún momento?

Si, si, se llevan bien. El único problema viene, de cuando las personas que están aquí acogidas, siguen con los mismos patrones que llevaban en la cárcel, es decir: la mentira, el engaño, el subterfugio, es decir, estos movimientos son los movimientos que no ayudan a la convivencia del piso.

Es decir el requisito que pedirías para entrar aquí sería siempre la verdad por adelante.

La verdad, la paciencia... El último que hemos acogido yo le dije que tenía que tener mucha paciencia. La está teniendo pero la verdad es que está haciendo de las suyas. Entonces tarde o temprano lo acabaremos pillando y habrá un momento en que se le dirá que o va por un camino o hemos de pensar en que se vaya del piso.

Ser presoner és per sempre?

Tengo entendido que en los primeros tiempos de este programa tú vivías en este piso entre ellos.

Sí, sí, yo durante cuatro años he vivido aquí en este piso, ha sido mi domicilio.

Por tanto tienes una relación muy estrecha con ellos.

Bueno, sí, y noches en vela y aprendes a dormir con una oreja de dumbo y un ojo abierto.

Por tanto has desarrollado un tiempo de apelación sentimental y emocional con ellos también, ¿no?

Sí, sí.

¿Te han ayudado en algún momento en tomar alguna decisión?

Bueno, resulta que cuando la vida te va dando muchos golpes, pues vas aprendiendo a tener resortes. Te vas haciendo cada vez más inmune a estas maneras de actuar. Entonces realmente, últimamente cuando uno de los chavales acogidos por los cuales has apostado mucho, has hecho mucho, se va dando un portazo, insultando, como es el caso de uno que hace unos meses estaba por aquí, y que después yo me lo volví a encontrar dentro de la cárcel, pues bueno, la traición te afecta unas horas pero no llega ni al día.

¿Con qué tipo de problemas te has encontrado durante este proyecto? Aparte de los económicos, ¿a nivel de administración?

No, no. La relación con el centro penitenciario a nivel personal, yo la considero buena. Excelente creo que no, pero buena y correcta. Realmente, con los trabajadores/as sociales que son los que derivan los internos al piso, siempre ha sido correcta. De hecho, hay una cosa que el juez a veces pide antes de dar un permiso a un interno, que es que se haga una programada. Una programada significa una salida de unas horas para que esa persona se empiece a habituar al exterior. Entonces pues han venido profesionales del centro penitenciario aquí, profesionales significativos, no solo educadores, con un cargo importante.

Por tanto desde la administración están bien valorados este tipo de proyectos.

Si. De hecho yo creo que la administración necesita este tipo de recursos. La administración penitenciaria se basa mucho en el trabajo dentro de la cárcel. Pero para cuando los internos empiezan a progresar hacia el exterior necesitan recursos, pisos de acogida, donde el centro penitenciario tenga depositada una confianza y donde allí

Ser prisionero es siempre?

realmente la persona pues empieza a desarrollar sus habilidades fuera de la cárcel de lo que ha aprendido dentro de la cárcel.

Por parte de la sociedad, ¿cómo crees que la gente ve este tipo de programas?

J: Bueno yo creo que la sociedad odia a los presos, lo digo claramente, pasan absolutamente de ellos, no saben ni que existen. Ahora un poco porque los famosos están entrando en la cárcel, pues la gente debe decir "ah pues resulta que hay cárceles". Pero cuando entran los pobres, los pobres desgraciados, como no salen a la prensa nadie se enteran de que entran. Pero claro, hay más pobres que entran a la cárcel que ricos, entonces eso hace que nadie se acuerde de ellas.

¿Qué crees que sería necesario para que esta visión de la sociedad cambiara?

J: Bueno, yo creo que no hay nada que hacer, no sé, es pretender que el cielo en verano sea de color negro, es decir, no lo será nunca, o que el agua del mar fuera de color rosa. Yo creo que las cárceles siempre serán congeladores de la sociedad, donde la gente está allí dentro, pasan los días, las semanas, los meses y los años. De hecho hay gente que yo conozco que cuando salgan habrán cambiado de identidad, no los nombres de pila pero los apellidos, ahora que la ley lo permite pueden ponerse los apellidos de sus abuelos, o los segundos de su padre, etc. E irán a vivir a otro lugar. Hay una abogada penalista, que hay muchísima amistad con ella, que siempre dice eso a sus clientes: nunca hay que decir que uno ha estado en la cárcel, nunca. Ahora la inserción laboral para cuando hay dos años de cárcel es relativamente sencilla a la hora de confeccionar un currículum, pero cuando hay ocho años de cárcel, disimular ocho años de la vida de una persona es muy complicado.

¿Entonces se tienen que llegar a esconder cuando salen?

J: Sí, sí. De hecho hemos tenido aquí personas acogidas que al principio al andar por la calle incluso miran atrás pensando que alguien les sigue o que me miran, y no, estos son pequeños fantasmas que uno tiene en la mente, pero sí que hay que evitar decir, pues que uno ha estado en la cárcel. De hecho, nosotros en los primeros años escondimos que en este piso se acogían presos, y de hecho en la normativa esta explicitado que las personas acogidas en el piso si tienen algún familiar que finalmente contacta con ellos, etc., que nunca vengán aquí delante del piso. Es decir, que les dejen a medio kilómetro, que se despidan del familiar o amigo y entonces ellos vienen andando hasta aquí en el piso. Pero que el piso, no se sepa que es un piso de acogida para presos. AL principio tuvimos problemas con los vecinos pero realmente el ayuntamiento, el que todavía ahora

Ser presoner és per sempre?

es el alcalde y la regidora del bienestar social, realmente nos ayudaron mucho para dar a conocer el piso son tota la repercusión mala que pretendían los vecinos que existiera.

O sea que hay que llevarlos con cautela y con discreción estos tipos de programas.
Si.

¿Consideras que sería necesario una legislación especial o una normativa especial en el código penal o algo? ¿Por tal de proteger bien a los chicos que viven en estos pisos?

No, de hecho ya hay la ley de protección de datos. La ley de protección de datos no permite saber cuándo una persona está en la cárcel o cuando esta fuera. Yo creo que la ley de protección de datos llevada bien, pues asegura la dignidad de una persona.

¿Qué porcentaje tiene de éxito éste programa?

Bueno nosotros estamos en las 3/4 partes, es decir en el 75%, de personas que han hecho una salida correcta del piso. De todas maneras como no les hacemos seguimiento no sabemos si han vuelto a recaer, o han muerto, o lo que sea. Pero, el tiempo que han estado en el piso, y como han salido del piso, pues nosotros lo valoramos positivamente, y de los 60 que hemos acogido pues las ¾ han hecho este trabajo.

Entonces tenéis un buen porcentaje de éxito.

Si. Lo que pasa es que claro, en cuatro años hemos acogido a pocas personas porque son a 15 personas al año, y entonces por eso hemos ampliado plazas, camas para que a partir de ahora podamos acoger a más personas.

¿Cómo valorarías personalmente este proyecto desde sus inicios hasta ahora?

Bueno, empezamos con muy poco: un millón de pesetas, 6.000€, es lo que teníamos en caja y poco a poco con subvenciones de aquí y de allí y de ayudas de las entidades bancarias y particulares y tal, hemos ido creciendo y ahora podemos ofrecer un piso que realmente tiene unas condiciones de habitabilidad muy buenas. Realmente yo creo que cuando los chavales vienen aquí se pueden sentir muy bien acogidos, y el proyecto también ha ido creciendo. También hemos ido aprendiendo, también se va aprendiendo en todas las cosas de la vida, también yo, y poco a poco uno está más curado para los problemas que pueda haber.

¿El factor familia en los chicos de aquí lo consideras muy importante?

El perfil es de chicos que no tienen ni familia ni amigos.

Ser presoner és per sempre?

¿De ningún tipo?

De ningún tipo.

Es decir se encuentran solos al entrar.

No, solos al salir de la cárcel. La familia no quiere saber nada de ellos, por lo tanto, no tienen familia, y tampoco tienen amigos que sean adecuados para ayudarles. Entonces, como no tienen a nadie, pues significa que solo tienen a las personas del piso. Más adelante, en el tiempo que están aquí puede ser que surja algún familiar. Pero ese familiar, también hay que ir con mucho cuidado con él, porque si antes no quería al familiar que estaba en la cárcel y al salir de la cárcel, ¿por qué ahora al cabo de tres meses o dos meses si lo quiere? ¿Qué cambio ha habido? En la persona que hemos acogido y que ya le hemos dado un poquito baldeo y ha empezado a mejorar, ¿ahora sí que lo quieres y antes no lo querías? No sé, son actitudes de las que desconfío mucho.

¿Crees que en un futuro el proyecto del piso podrá acoger a menores en tutela?

Yo creo que los menores, es un tema más complejo, y realmente yo creo que mezclar adultos que han estado en la cárcel con menores... Lo que sí que nosotros hemos abierto el piso a los internos en la cárcel de jóvenes que está justo al lado de la de hombres aquí en La Roca del Vallès, eso sí que lo hemos ofrecido. Estamos hablando de chavales de 19-23 años. Con 23 años pueden convivir con un hombre de 50 de la cárcel de mayores.

Y para concluir consideras que ser preso es para siempre?

Yo creo que sí. Realmente la mente humana está preparada para olvidar los malos tragos, porque si todos tuviéramos que convivir con los malos tragos personales, todos nos suicidaríamos tarde o temprano, porque no podríamos aguantar. La mente humana olvida los malos tragos, pero realmente el hecho de haber pasado por un centro penitenciario, yo creo que se olvida pero se lleva siempre adentro, y aparte la sociedad te lo irá recordando más de una vez.

3. OMAR, allotjat a un dels pisos de “refer-vida”

Bueno, muchas gracias Omar, primero de todo decir que no vamos a enseñar tu cara ni vamos a utilizar tu nombre original por respeto a ti y a los tuyos y por temas de seguridad.

¿Cómo es la vida desde dentro de la prisión?

La vida dentro es, como decirte... Es como un pájaro dentro de una jaula. Eres un pájaro que está libre, volando y cantando, y el cual lo metes en una jaula y ya está. Es así la vida dentro de la cárcel. Porque cuando entra una persona en una cárcel se le quita la libertad, y te quitan todo.

¿Cómo os tratan los funcionarios, la gente de allí?

Depende. Hay gente de fuera buena, y otras malas. Hay funcionarios que no te tratan como humanos sino como animales, y hay el contrario, que te tratan bien, quedan para ayudarnos, y además depende de los presos que hay dentro. Los internos porque hay gente que son buenos y hay gente que es mala. Y por eso a veces vas a ver que un funcionario trata un interno mal, y probablemente sea culpa de este interno. Porque no cumplen la normativa, no respetan a la gente ni nada, y por eso a veces los funcionarios son tan duros con la gente.

¿Por qué delinquistes? ¿Por qué cometiste un delito?

Yo llevaba una vida normal de una familia normal y todo. Hubo un familiar que estaba en problemas de salud y para ayudarlo, no había gente para dar consejos, había gente mala y que se aprovechan, y yo necesitaba sacar dinero para esta persona, y allí cometí el delito.

¿Consideras que tenías un cierto nivel de vida, es decir vivías bien en la cárcel?

No, te voy a decirlo sinceramente, porque ninguno que ha estado dentro de una celda cerrada y pequeña con una pared alta que ni siquiera puedes mirar hacia fuera, la única vista que tienes es el cielo, muy mala la condicion...

¿Y el tema comida y todo eso?

La comía, para mí la comida era muy mala la verdad. Hay comida que... Ni desayuno bueno, a veces te daban las cosas frías, parecía hielo, tan fría que no podías comerla, y cosas que no son de calidad ni nada, son cosas...

Ser presoner és per sempre?

Tu por ejemplo, al ser musulmán, el tema de que las comidas tienen que ser diferentes, ¿lo respetan?

Si, eso sí, eso lo respetan. Allí hay tipos de comidas, comida de musulmán aparte porque la gente musulmana hace colas, les hablan al entrar y les dan comida musulmana, y hay otras comidas como para la dieta, y comidas en general.

¿Se respetan bien las culturas? O sea, ¿ el tema de los rezos y todo eso?

Depende, hay unos, donde estaba yo, que respetan a los otros, los horarios para rezar, y nos dicen allí que podemos rezar. A veces nos encontramos con problemas con funcionarios que no lo respetan, que estás rezando, y viene y te hecha del lugar: “no, si quieres rezar vete a tu chabolo”.

¿Cuándo estabas dentro, como te imaginabas tu vida al salir? ¿Qué esperabas cuando salieras?

Yo la verdad cuando estaba dentro pensaba en mi familia, porque mi familia no sabía que yo estaba adentro. Hablaba con ellos solo con el móvil, los llamaba una vez a la semana y siempre les miento a ellos porque yo tengo a mi padre que está enfermo, mi madre también, y si se enteraran de que estoy dentro, tomarían toda la responsabilidad y yo me siento muy mal y por el resto de mi vida. Mi hermano mayor sabe de mi situación. Y estoy esperando porque el problema cuando entro aquí es que en Cataluña no tengo ni familia ni nadie y cuando ellos me dieron el tercer grado pude salir cada fin de semana y es que no sabía dónde ir, no tenía un lugar a donde ir. Hasta que un día un trabajador me ofreció el piso de musen Joan, este piso en el que estamos ahora, y de allí salió una luz para mí para que me cambiara la vida y todo.

Por tanto Joan y el piso fueron tu vía de salvación.

Si, eso es verdad. No puedes imaginarlo porque el recurso era para ocho presos para dos meses y después fue a otro recurso en Barcelona, y cuando vine a este piso la vida con Joan, con gente que sale de allí a aquí y todo. Musen me trata como una buena persona y todo y me dejó estar aquí en el piso con él para no ir a otro recurso. Ahora ya llevo quí tres años y casi seis meses.

¿Cono te hubieras visto sin la presencia de Joan? ¿Te hubieras visto en la calle?

Yo creo que no, que hubiera salido con otro recurso, pero que no hubiera estado tan bien como estoy ahora con el musen. Porque aquí ya tengo muchas posibilidades de vivir y muchas cosas buenas la verdad porque yo creo que aunque encuentre otro recurso no va

Ser prisionero es para siempre?

a ser una persona como el muestro, es única, porque es la persona que me da apoyo, me anima y todo.

¿Cómo es la vida aquí dentro con tus compañeros de piso?

Como ha dicho antes el Joan, aquí intentamos vivir como una familia, no somos familia pero intentamos vivir como una, y hay unos que de verdad son buenas personas, vivimos bien, cada uno respeta al otro, nos ayudamos entre nosotros. Aquí en el piso hay una normativa que yo por ejemplo hago la comida, hay algo para cada uno, y hay otros que hacen la limpieza a la cocina, otro al comedor, y entre nosotros cada uno tiene un trabajo que hacen.

Como si fuerais compañeros de piso.

De piso, si, como una familia, la madre hace la comida, y cada uno una cosa. También hay otros que no saben aprovechar la oportunidad que tienen al venir aquí y al final han vuelto dentro.

Por lo tanto tu como expreso consideras que esto es una muy buena oportunidad para volver a la vida.

Si, para mi si, ojala hubieran más pisos como este.

¿Te has planteado alguna vez volver a delinquir?

No, nunca.

Crees que eso fue un error del pasado.

Si, fue un error, mi cultura no permite eso y no sé, estaba como drogado o algo, no lo sé. Hasta cuando me levanto me lo encuentro adentro mio.

¿Tú te has planteado volver a tu país de origen?

Volver no creo, de momento no. Volver a ver la familia, eso si. Como ahora, a veces cuando puedo voy allí, estoy con Dios un tiempo y vuelvo aquí otra vez. Para estar allí para siempre no creo porque estoy acostumbrado a vivir aquí y no podría cambiar todas las cosas de aquí.

Ellos por tanto no saben nada de que tu has estado a dentro.

No. Hay algunos como mi hermano y algún otro que lo saben, ahora mi padre también sabe que estuve dentro. La única que no quiero que lo sepa es mi madre porque esta mal.

Ser presoner és per sempre?

Te has tenido que esconder de tu propia familia.

Si, tengo que mentir.

Para ayudarlos.

Si, para ayudarlos, y más a mi madre, y para protegerla. Hay gente que piensan que la gente de dentro no son humanos son como animales y piensan que todos los que están dentro son malos y no merecen la segunda oportunidad.

¿Qué crees que piensa la gente sobre vosotros, la gente que ha pasado por la cárcel que ha cometido un delito? ¿Cómo ves tú que te miran o que opinan de ti?

Gracias a dios que hay gente que conoce a cristo desde dentro y son voluntarios, amigos y me respetan la verdad, me respetan a mí y a los otros. La mayoría de gente no respeta a la gente que ha estado dentro. No. Les miran de una manera que es peor que a un animal, porque puedes tener a un perro a casa o algo así y lo tratan bien.

¿Has tenido problemas al encontrar trabajo en algún sitio?

Si, y más ahora como está la crisis y todo es muy difícil para encontrar trabajo.

¿De qué recursos económicos dispones, de qué dinero?

Ahora la verdad es que sin ninguno. Solo ayudas que me dan en algunos trabajos así y ya está, cobro lo que trabajo así.

¿A qué te gustaría dedicarte en un futuro? ¿A partir de ahora, que te gustaría hacer?

A mí me gustaría, la verdad, seguir en este piso, como ahora que soy responsable del piso porque ahora el musen no vive aquí y me gustaría seguir viviendo aquí, como está ahora para que puedan contratarme y voy a seguir aquí en este piso para, como ellos me ayudan a mi yo quiero ayudar a otra gente. Ojala que todo vaya bien y sigamos viviendo aquí.

¿Tienes posibilidad de formarte o de estudiar ahora para conseguir este objetivo?

Si, si. Me gustaría sacar un título para poder estar aquí y hacer este trabajo. Lo que sea para llegar.

¿Tienes algún tipo de educación, recibiste algún tipo de educación en tu país?

Si, si tengo el bachillerato y un poco de idiomas.

Ser presoner és per sempre?

Por tanto consideras que ser preso es para siempre, siempre lo tienes que llevar.

Si, está siempre aquí.

¿Algún consejo darías tú por ejemplo a gente de nuestra edad que empiece a delinquir por necesidad como tú?

El consejo que yo les daría es que hicieran otras cosas, algo más, porque yo he visto a jóvenes coger el camión de droga, y la droga para mí solo lleva a dos lugares que son los peores, solo al hospital, ingresados, o a una tumba. Y para mí los jóvenes tienen que aprovechar lo que tienen, tienen que estudiar, sacarse títulos y todo y poder llevar una vida mejor. Si siguen las fiestas y las drogas, es muy malo, porque ahora hay jóvenes que están sufriendo, teniendo una buena familia que tienen una buena cultura y todo y los niños se drogan y al final ya...

¿En la cárcel tenías posibilidad de hacer alguna actividad?

Si, dentro de la cárcel hay actividades. Hay biblioteca, que puedes ir a leer libros, hay un polideportivo, que tienes unos 3 días o así a la semana que puedes ir allí a hacer deporte, y hay sitios donde puedes trabajar también.

¿Y este tipo de trabajos son forzados, o sea se pagan bien?

Pagar no, para un día no porque ya se aprovechan de ti la verdad, se aprovechan. Un trabajo que a fuera pagan 1000€ aquí pagan 130€.

¿El tema de la comida allí dentro? Tengo entendido que podéis comprar.

Si, en cada módulo hay lo que llamamos culumato que es una tienda pequeña, allí depende de cada uno, si trabajas allí dentro ya tienen ingresos, tienen dinero. Sino hay otros que tienen la familia a fuera que les ingresa el dinero, y allí puedes ir a comprar cosas como pasta de dientes, una lata de atún, una lata de sardinas, leche, no hay cosas varias, no hay muchas cosas. Y son cosas caras. Para mi, para comprar una lata de atún tengo que pagar 1'40€, que afuera vale menos, es el problema.

¿Consideras que tu paso por la cárcel y todo, y tu proceso de reinserción se acabaron? ¿O sea que ya está, toda esa fase de tu vida ya ha pasado? ¿O crees que necesitas más ayuda de programas y tal para acabar de reinsertarte?

No, no, más ayudas no. Porque sabes, ya he tenido suficiente y la verdad, no más ya no vuelvo a ver... Por eso a mí no me gustaba mirar atrás, cuando pasa por una experiencia mala en tu vida t todo tienes que aprender de las cosas malas. Y siempre hay que

Ser presoner és per sempre?

aguantar las cosas para no volver a caer otra vez en el mismo delito que cometiste o algo.

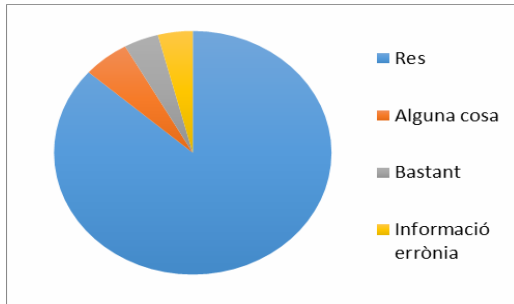
O sea que solo necesitas una oportunidad.

Si y siempre cada persona para mi merece una oportunidad o dos o hasta tres. Porque ha cometido un delito y piensas esta persona ha estado adentro y ya no voy a ayudarlo. No, hay que darle una ayuda. Darle una oportunidad porque puede ser que esta persona no tenga nadie que le dé animo ni para ayudar ni nada y por eso vuelve otra vez para el delito y comete otro delito. Si una persona encuentra ayuda como este piso que tenemos gente que vienen voluntarios y eso, es que te dan amigos y oportunidad y hablan contigo y todo, y ojala encontráramos aquí más presos y más gente que ayudara a gente que esta dentro.

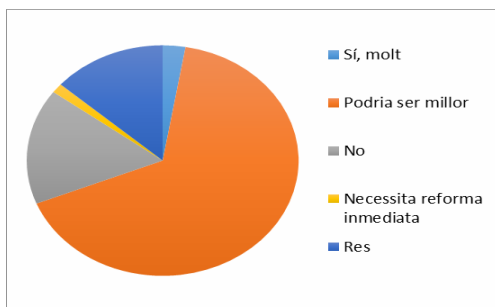
ANNEX 2: ENQUESTES

2. INS Manolo Huguè: 3r ESO (74 enquestes)

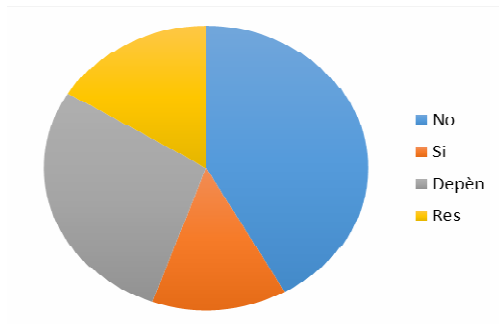
Què en saps de la Reinserció Social dels presos?



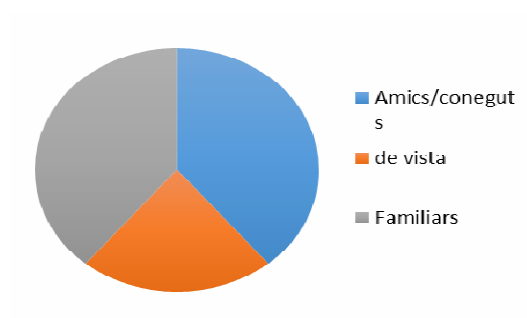
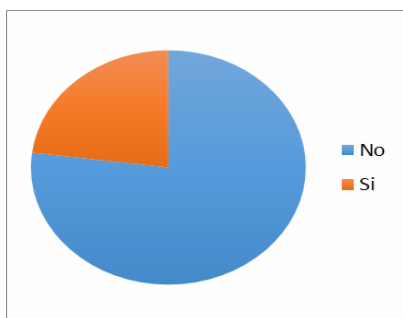
Creus que el sistema penitenciari de Catalunya està ben estructurat?



Contractaries a un expresoner? Per què?

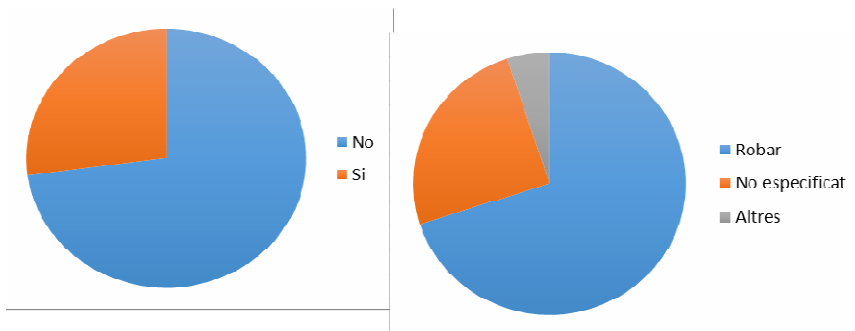


Coneixes a algú que hagi estat a la presó? En cas afirmatiu, quina relació hi mantens?

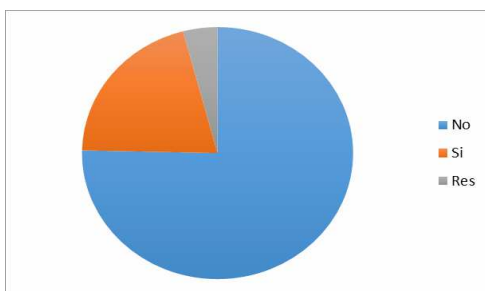


Ser presoner és per sempre?

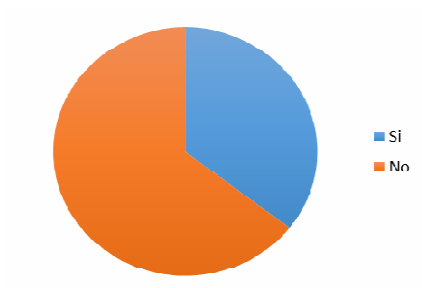
Has comés algun delictes a la teva vida? En cas afirmatiu, explica la teva experiència.



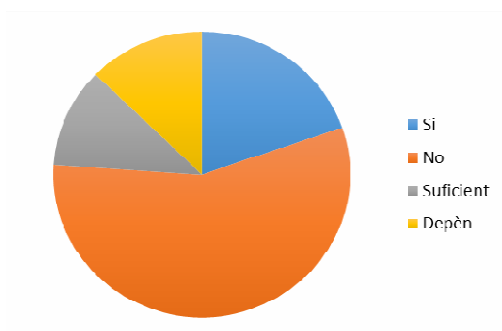
Consideres que un delictes de tràfic de drogues es mereix la mateixa condemna que un delictes de sang?



T'agradaria visitar alguna presó? En cas afirmatiu, per què?



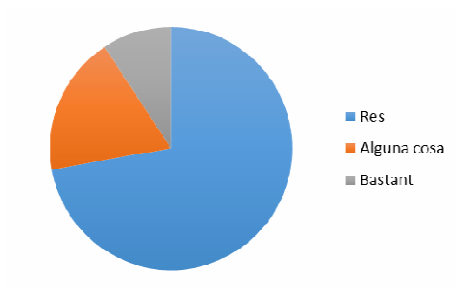
Creus que la vida a la presó és una vida en bones condicions? Enumera les presons que coneixes de Catalunya i què en saps d'elles.



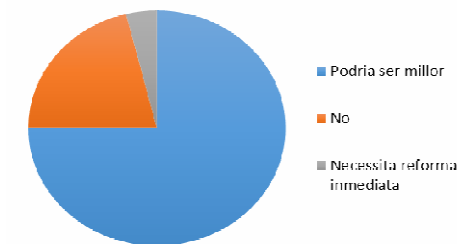
Ser presoner és per sempre?

4rt ESO (54 enquestes)

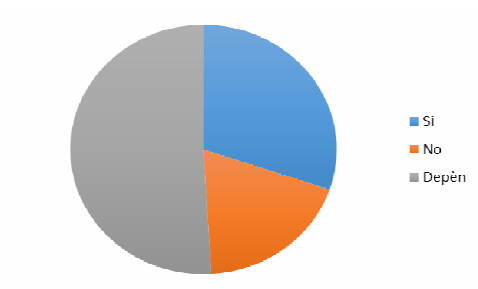
Que en saps de la Reinserció Social dels presos?



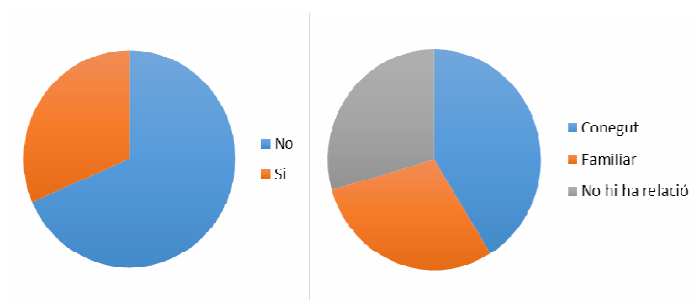
Creus que el sistema penitenciari de Catalunya està ben estructurat?



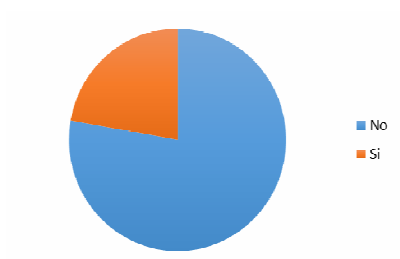
Contractaries a un expresoner?



Coneixes a algú que hagi estat a la presó? En cas afirmatiu, quina relació hi mantens?

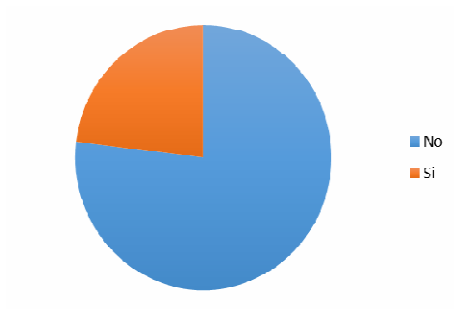


5. Has comès algun delictes a la teva vida? En cas afirmatiu, explica la teva experiència.

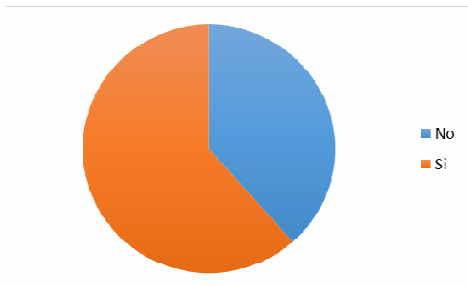


Ser presoner és per sempre?

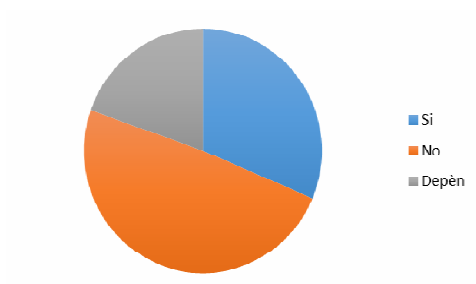
Consideres que un delict de tràfic de drogues es mereix la mateixa condemna que un delict de sang?



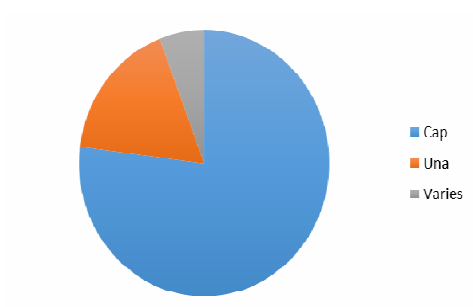
T'agradaria visitar alguna presó? En cas afirmatiu, perquè?



Creus que la vida a la presó és una vida en bones condicions?



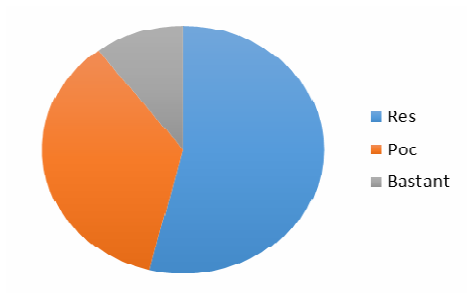
Enumera les presons que coneixes de Catalunya i què en saps d'elles.



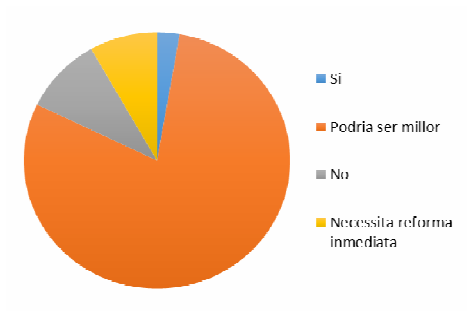
Ser presoner és per sempre?

1r Batx (78 enquestes)

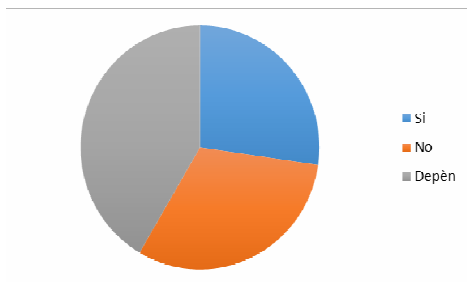
Que en saps de la Reinserció Social dels presos?



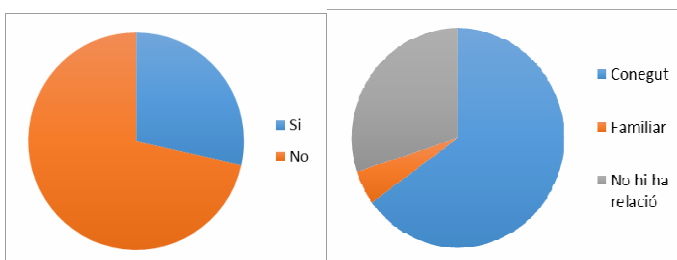
Creus que el sistema penitenciari de Catalunya està ben estructurat?



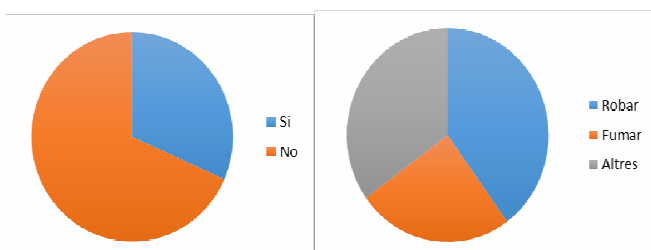
Contractaries a un expresoner?



Coneixes a algú que hagi estat a la presó? En cas afirmatiu, quina relació hi mantens?

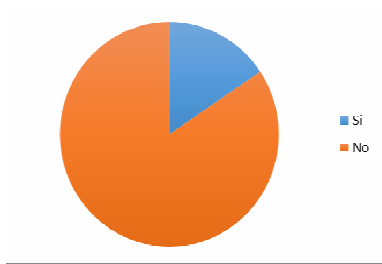


Has comès algun delictes a la teva vida? En cas afirmatiu, explica la teva experiència.



Ser presoner és per sempre?

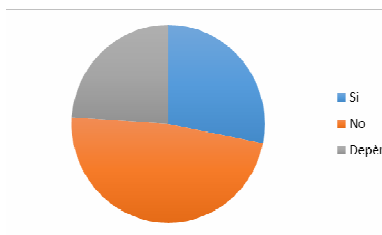
Consideres que un delicte de tràfic de drogues es mereix la mateixa condemna que un delicte de sang?



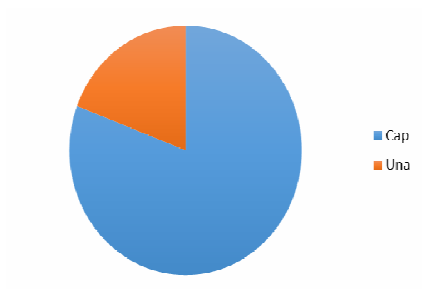
T'agradaria visitar alguna presó? En cas afirmatiu, perquè?



Creus que la vida a la presó és una vida en bones condicions?



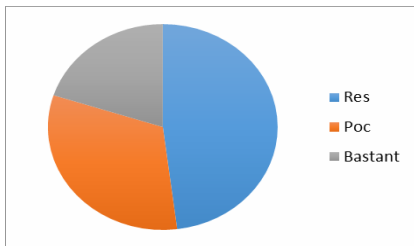
Enumera les presons que coneixes de Catalunya i què en saps d'elles.



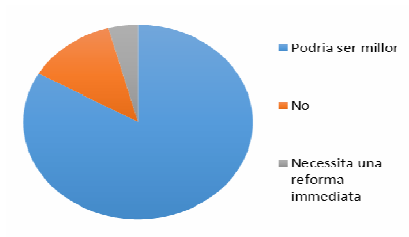
Ser presoner és per sempre?

2n Batx (25 enquestes)

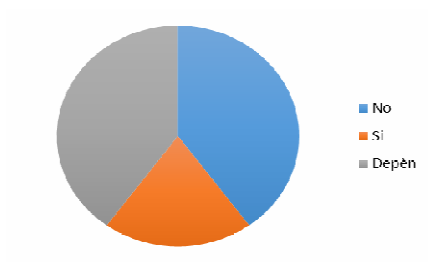
Que en saps de la Reinserció Social dels presos?



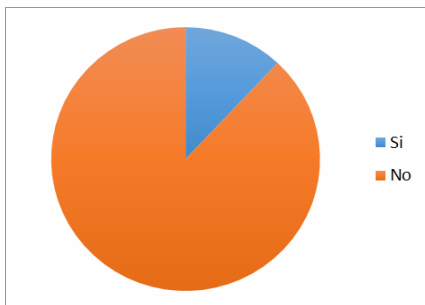
Creus que el sistema penitenciari de Catalunya està ben estructurat?



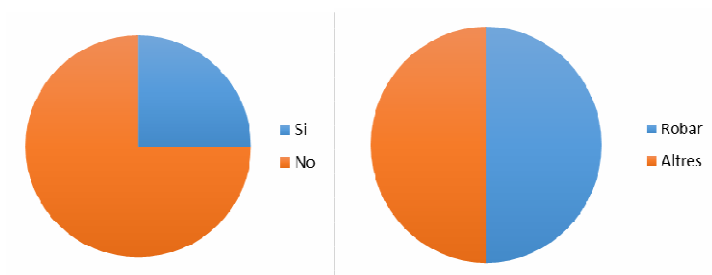
Contractaries a un expresoner?



Coneixes a algú que hagi estat a la presó? En cas afirmatiu, quina relació hi mantens?

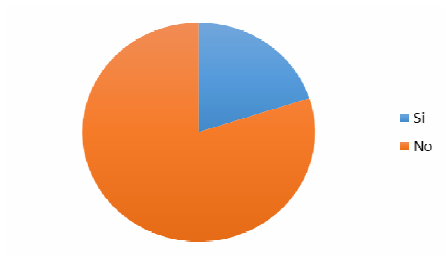


Has comès algun delictes a la teva vida? En cas afirmatiu, explica la teva experiència.

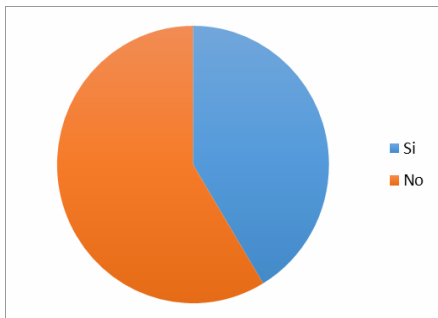


Ser presoner és per sempre?

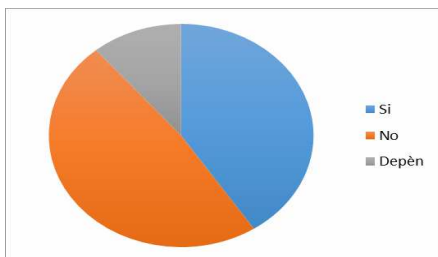
Consideres que un delict de tràfic de drogues es mereix la mateixa condemna que un delict de sang?



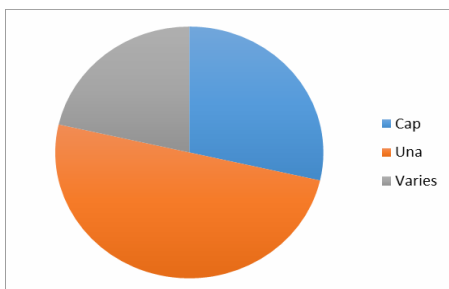
T'agradaria visitar alguna presó? En cas afirmatiu, perquè?



Creus que la vida a la presó és una vida en bones condicions?



Enumera les presons que coneixes de Catalunya i què en saps d'elles.



ANNEX 3: DOCUMENTACIÓ DE REFER-VIDA

3.1. La Normativa Interior

a) Abans d'arribar:

- firmar el **Contracte d'acollida**
- acceptar el tractament individualitzat
- preveure el pagament de la aportació mensual
- estar correctament disponible fins la data exacte de l'ingrés

b) A l'arribar:

- firmar **AQUESTA Normativa Interior**
- rebre les indicacions oportunes
- assignar-te el lloc (llit, bany...) i les responsabilitats
- assumir el compromís de la aportació econòmica mensual

c) Durant l'estància:

en l'àmbit de les persones

- respectar les persones i les coses així com les normes de la propietat horitzontal
- acceptar el diàleg i la transparència, utilitzant un llenguatge sempre correcte i educat
- tenir en tot moment un comportament de la cultura de la pau, la comprensió i la sana alegria
- mantenir cap als altres allotjats/usuaris, als veïns, als responsables de l'ESPAI i a l'EQUIP, un tracte familiar acord amb les bones costums, fugint de l'autoritarisme, l'egoisme, l'enveja...
- mantenir bones relacions amb els veïns, companys i responsables
- les visites que puguis tenir a l'ESPAI hauran de ser prèviament comunicades a l'EQUIP

en l'àmbit de les responsabilitats

- mantenir nets i ordenats sempre el teu llit i espais, i dutxar-te i rentar els dents sovint
- col·laborar en la neteja, l'ordre i el manteniment del pis
- deixar nets i endreçats sempre la cuina, el bany, el menjador i la sala de neteja

en l'àmbit del tractament

- evitar l'entrada i l'ús de tot tipus de material pornogràfic
- inclús amb mitjans informatitzats o impresos, evitar les activitats sexuals de tot tipus
- utilitzar només el llit per dormir i tots els altres llocs per asseure's
- vestir sempre correctament, tant a l'hivern com a l'estiu, utilitzant roba i calçat nets

Ser presoner és per sempre?

- les pràctiques drogodependents estan totalment prohibides i tant dins com fora de l'ESPAI
- assumir els tractaments drogodependents personalitzats
- fumar més enllà del pis, l'escala de veïns, el vestíbul de la casa i la terrassa
- permetre la administració de medicaments per l'EQUIP i amb l'autorització mèdica
- participar a les activitats comunes i personals
- tenir el tracte que correspongui amb els professionals assignats: dia, hora, especialitat

en l'àmbit dels horaris:

- l'horari de sortida del pis serà, com a màxim, a les 8 del matí (pels teus deures personals)
- l'horari d'arribada al pis serà sobre les 8 de la tarda (per ajudar a preparar el sopar)
- l'horari de silenci absolut serà de les 22:00 a les 6 hores del matí següent
- durant l'horari nocturn (22:00 a 6:00) no es podrà entrar o sortir del pis
- complir els horaris pactats
- consensuar tots els horaris i llocs de sortida

en l'àmbit dels espais:

- es tindrà sempre una actitud correcta a la terrassa, tant a l'estiu com a l'hivern
- als frigorífics i armaris de la cuina només hi haurà el menjar que l'EQUIP determini
- si necessites alguna cosa específica per menjar o beure has de consultar-ho amb l'EQUIP
- a totes les dependències has de demanar permís abans d'entrar

Qualsevol altre norma individualitzada o comú, se't comunicarà verbalment i per escrit oportunament.

Ser presoner és per sempre?

3.2. Contracte d'acollida

Benvinguts a l'espai "REFER-VIDA". Volem que et trobis bé entre nosaltres i que t'aprofiti.

Per això, d'una part en nom de "Refer-vida" amb n.i.f. G64009061 i de l'altre amb n.i.f.

PACTEM

Acceptar mútuament aquest Contracte d'Acollida amb les seves condicions generals, econòmiques i personals i la seva condició bàsica:

1.- CONDICIONS GENERALS

- 1.1.- acceptar el compromís d'autoresponsabilitat i disponibilitat màximes
- 1.2.- acceptar la Normativa Interior* i el teu tractament individualitzat específic (**) i en tots els aspectes
- 1.3.- acceptar les sancions i la expulsió quan així s'estimi
- 1.4.- assumir la inserció laboral com a pròpia

2.- CONDICIONS ECONÒMIQUES

(el cost mensual de la teva plaça és de 500 euros)

- 2.5.- aportar mensualment el 50% dels teus ingressos propis amb un màxim de 300 euros
- 2.6.- acceptar donar raó de la teva economia personal quan se't demani

3.- CONDICIONS PERSONALS

- 3.7.- romandre un temps d'estància consensuat de mesos
- 3.8.- realitzar una aportació econòmica mensual consensuada de euros

4.- CONDICIÓN BÀSICA

Acceptar l'estància convinguda no a títol d'arrendament, subarrendament ni similar en tant que respongui exclusivament al tractament de les necessitats personals i que la quantitat econòmica aportada ho és a títol merament col·laborador.

*la copia per tu d'aquest Contracte d'Acollida s'acompanyarà de la Normativa Interior

*** tractament individualitzat específic:*

Contracte d'Acollida que firmo en el dia d'avui de de 201.....

Acollit

pel EC

Ser presoner és per sempre?

3.3. Ingrés

Espai "Refer-vida"

INGRÉS

Nom i Cognoms:	Nº Sol·licitud:	
	Nº Telèfon:	

(marcar amb una "X" a les caselles següents o especificar als espais indicats)

1.- Situació penitenciària

Definitiva		100.2		86.4		Altres	
3r. Grau		Condicional		Permisos			

2.- Centre Penitenciari _____: (indicar quin és el C.P. que deriva)

Mòdul		DMS – DAE – INPI	
MSOB		Altres	

(si és el cas, adjuntar "Full de Situació Processal Penal")

3.- Situació Laboral:

Tens carta de treball		Estàs a l'INEM	
Estàs treballant		Altres	

(si és el cas, adjuntar "Carta de Treball", última Nòmina o document acreditatiu)

4.- Situació Familiar:

<u>Especificar breument la situació familiar existent (si la hi hagués):</u>
--

5.- Situació social:

<u>Especificar breument les possibles persones que poden donar raó de tu:</u>

Acabes d'omplir la teva fulla d'ingrés a l'Espai d'Acollida "Refer-vida"

També hauràs d'adjuntar, a la mesura de les teves possibilitats, la documentació que es sol·liciti.

Hauràs d'acceptar la Normativa Interior i, després, firmar

- el Contracte d'Acollida (si ets una DEFINITIVA)
- o aquest INGRÉS (si ets un PERMIS)

Fins aleshores, esperem que segueixis camí amb bon peu i ànims.

<u>Firma en nom de l'Espai</u>	<u>Data</u>	<u>Firma del sol·licitant</u>
---------------------------------------	--------------------	--------------------------------------

(altres dades importants a tenir en compte)
--

3.4. Estatuts Associació EX-PRÈS "4camins"

Associació EX.-PRÈS, "4camins"

16 NOV. 2005

INSCRITA CON EL N.º 640906 de C.I.

Estatuts



Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques
Servei de Registre i Assessorament d'Entitats Jurídiques

Certifico que aquests estatuts concorden amb els originals de l'entitat, les dades d'inscripció de la qual consten a continuació.

Núm. d'inscripció 30841/B

Data de la Resolució 25/07/2005

Secció 1a del Registre de Barcelona

La cap de la Secció de Publicitat Registral i de Coordinació
Administrativa

Data 25/07/2005

N.º Angeles P. R.

Capítol 1. La denominació, els fins i el domicili

Article 1

Amb la denominació **EX.-PRÈS "4 camins"** es constitueix l'associació, que regularà les seves activitats d'acord amb la Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions (DOGC 2423, d'1 de juliol) i els seus estatuts.

Article 2

El fi de l'associació **EX.-PRÈS "4 camins"** és el de la prevenció, reinserció i rehabilitació de qualsevol dels interns del Centre Penitenciari de "Quatre Camins" de la Generalitat de Catalunya al terme municipal de La Roca del Vallès. L'àmbit de treball d'aquesta prevenció, reinserció i rehabilitació comença a l'interior del Centre però es desenvolupa -sobretot- a l'exterior de l'esmentat Centre, en l'àmbit geogràfic del Vallès Oriental. En l'esperit fundacional i en la finalitat de l'associació hi ha un tarannà cristià i d'església, i incloent-hi el diàleg interreligiós i el diàleg amb la indiferència o l'allunyament religiós. Un tarannà cristià elaborat des de l'Evangelí a on l'acolliment de la persona està per damunt de la llei i la solidaritat i el manament de l'amor per damunt de tot. En queda exclòs tot ànim de lucre.

Article 3

El domicili de l'associació **EX.-PRÈS "4 camins"** s'estableix al carrer Roger de Flor, nº 75, 6 B de 08400 - Granollers.

Capítol 2. Els membres de l'associació, els seus drets i les seves obligacions

Article 4

Poden formar part de l'associació totes les persones que per raó de l'edat, la preparació o la idoneïtat, siguin considerades aptes per part de l'Equip Coordinador, màxim organ de gestió de l'associació.

Article 5

Són drets dels membres de l'associació:

1. Assisitir amb veu i vot a les Trobades Generals de l'associació.
2. Elegir o ser elegits per a les diverses responsabilitats.
3. Exercir la representació que se'ls confereixi en cada cas.
4. Intervenir en la coordinació i les gestions, en els serveis i les activitats de l'associació, d'acord amb les normes legals i estatutàries.
5. Exposar a l'Equip Coordinador i en la Trobada General tot el que considerin que pugui contribuir a fer més plena la vida de l'associació i més eficaç la realització de la seva finalitat.
6. Sol·licitar i obtenir explicacions sobre l'administració i la gestió de l'Equip Coordinador.
7. Ésser escoltats prèviament a l'adopció de mesures disciplinàries.
8. Rebre informació sobre les activitats de l'associació.
9. Fer ús dels serveis comuns que l'associació estableixi o tingui a la seva disposició.
10. Formar part dels grups de treball.
11. Posseir un exemplar dels estatuts.
12. Consultar els llibres de l'associació.

Article 6

Són deures dels membres de l'associació:

1. Acceptar totalment i íntegra l'esperit fundacional i la finalitat de l'associació.
2. Comprometre's amb la finalitat de l'associació i participar activament per assolir-la.
3. Contribuir al sosteniment de l'associació amb el pagament de quotes, derrames i altres aportacions econòmiques fixades pels estatuts i aprovades d'acord amb aquests.
4. Complir la resta d'obligacions que resultin de les disposicions estatutàries.
5. Acatar i complir els acords vàlidament adoptats per l'Equip Coordinador i la Trobada General.

Article 7

Són causes per ser donat de baixa de l'associació:

1. Que ho decideixi la persona interessada, que ha de comunicar per escrit la seva decisió a l'Equip Coordinador.
2. No satisfer les quotes fixades.
3. No complir les obligacions estatutàries.

Capítol 3. La Trobada General

Article 8

1. La Trobada General és l'òrgan sobirà de l'associació; els seus membres en formen part per dret propi i irrenunciable.
2. Els membres de l'associació, reunits en Trobada General legalment constituïda, decideixen per majoria els assumptes que són competència de la Trobada.
3. Tots els membres queden subjectes als acords de la Trobada General, incloent-hi els absents, els qui en discrepen i els presents que s'han abstingut de votar.

Article 9

La Trobada General té les facultats següents:

1. Modificar els estatuts.
2. Elegir i separar els membres de l'Equip Coordinador i controlar-ne l'activitat.
3. Aprovar el pressupost anual i la liquidació de comptes anuals, i també adoptar els acords per a la fixació de la forma i l'import de la contribució al sosteniment de l'associació i aprovar la gestió feta per l'Equip Coordinador.
4. Acordar la dissolució de l'associació.
5. Incorporar-se a altres unions d'associacions o separar-se'n.
6. Sol·licitar la declaració d'utilitat pública.
7. Aprovar el reglament de règim interior.
8. Acordar la baixa o la separació definitiva, amb un expedient previ, dels associats i les associades.
9. Conèixer les sol·licituds presentades per a ésser soci o sòcia, i també les altres i les baixes d'associats i associades per una raó distinta a la de la separació definitiva.
10. Resoldre sobre qualsevol altra qüestió que no estigui directament atribuïda a cap membre de l'Equip Coordinador de l'associació.

La relació de les facultats que es fa en aquest article té un caràcter merament enunciatiu i no limita les atribucions de la Trobada General.

Article 10

1. La Trobada General es reuneix en sessió ordinària com a mínim un cop l'any.
2. L'Equip Coordinador pot convocar la Trobada General amb caràcter extraordinari sempre que ho consideri convenient, i ho ha de fer quan ho sol·liciti un nombre d'associats no inferior al 10%; en aquest cas, la Trobada General ha de tenir lloc dins el termini de trenta dies a comptar de la sol·licitud.

Article 11

1. La Trobada General és convocada per l'Equip Coordinador mitjançant una convocatòria, que ha de contenir, com a mínim, l'ordre del dia, el lloc, la data i l'hora de la reunió.
2. La convocatòria s'ha de comunicar quinze dies abans de la data de la reunió, individualment i mitjançant un escrit adreçat al domicili que consti en la relació actualitzada d'associats i associades que ha de tenir l'associació.
3. La Trobada General la presideix el Coordinador General de l'associació. Si no hi és, l'han de substituir, successivament, qualsevol membre de l'Equip Coordinador. Hi ha d'actuar com a secretari qui ocupi el mateix càrrec a l'Equip Coordinador.
4. El secretari redacta l'acta de cada reunió, que han de signar ell mateix i el Coordinador General, amb un extracte de les deliberacions, el text dels acords adoptats, el resultat numèric de les votacions i la llista de les persones assistents.

Al començament de cada reunió de la Trobada General es llegeix l'acta de la sessió anterior a fi que s'aprovi o s'esmeni. Cinc dies abans, de tota manera, l'acta i qualsevol altra documentació ha d'estar a disposició dels socis al local social.

Article 12

1. La Trobada General es constitueix vàlidament sigui quin sigui el nombre de persones associades presents o representades.
2. El 10% dels associats pot sol·licitar a l'Equip Coordinador la inclusió en l'ordre del dia d'un o més assumptes per tractar i, si ja s'ha convocat la Trobada General, sempre que ho facin dins el primer terç del període comprès entre la recepció de la convocatòria i la data de la reunió d'aquella. La sol·licitud també es pot fer directament a la Trobada General, que decideix el que considera convenient, però únicament pot adoptar acords respecte als punts no inclosos en l'ordre del dia comunicat en la convocatòria, si així ho decideix una majoria de les tres quartes parts de les persones presents.

Article 13

1. En la Trobada General, correspon un vot a cada membre de l'associació.
2. Els acords es prenen per majoria simple de vots dels socis presents o representats.
3. Per adoptar acords sobre la separació dels membres, la modificació dels estatuts, la dissolució de l'associació, la constitució d'una federació amb associacions similars o la integració en una de ja existent, cal un nombre de vots equivalent a les dues terceres parts dels assistents. En qualsevol cas, l'elecció de l'Equip Coordinador, si es presenten diverses candidatures, es fa per acord de la majoria relativa dels socis presents o representats.
4. Les candidatures que es presentin formalment tenen dret a una còpia de la llista dels socis i dels seus domicilis certificada pel secretari amb el vist-i-plau del coordinador general.

Capítol 4. L'Equip Coordinador

Article 14

1. Regeix, administra i representa l'associació l'Equip Coordinador, que componen el Coordinador General, el secretari, el tresorer i els coordinadors de subequips. Aquests càrrecs han de ser exercits per persones diferents durant un període màxim de tres anys.
2. L'elecció dels membres de l'Equip Coordinador, que han de ser associats, es fa per votació de la Trobada General. Les persones elegides entren en funcions després d'haver acceptat el càrrec.
3. El nomenament i el cessament dels càrrecs han de ser certificats pel secretari sortint, amb el vist-i-plau del Coordinador General sortint, i s'han de comunicar al Registre d'Associacions.
4. Els membres de l'Equip Coordinador no poden dur a terme cap activitat retribuïda per l'associació.

Article 15

1. Els membres de l'Equip Coordinador exerceixen el càrrec durant tres anys.
2. El cessament dels càrrecs pot esdevenir-se per:
 - a) dimissió voluntària presentada mitjançant un escrit en el qual se n'exposin els motius
 - b) malaltia que incapaciti per exercir el càrrec
 - c) baixa com a membre de l'associació
 - d) sanció per una falta comesa en l'exercici del càrrec, imposada d'acord amb el que estableix l'article 13.3 dels estatuts.
3. Les vacants que es produeixin en l'Equip Coordinador s'han de cobrir en la primera reunió de la Trobada General que tingui lloc. Mentrestant, un membre de l'associació pot ocupar provisionalment el càrrec vacant.

Article 16

L'Equip Coordinador té les facultats següents:

1. Vetllar per tal que l'esperit fundacional i el fi de l'associació no es dilueixi
2. Representar, dirigir i administrar l'associació de la manera més àmplia que reconegui la Llei; així mateix, complir les decisions preses per la Trobada General, d'acord amb les normes, instruccions i directrius que

aquesta Trobada General estableixi.

3. Prendre els acords que calgui en relació amb la compareixença davant dels organismes públics i per exercir tota mena d'accions legals i interposar els recursos pertinents.
4. Proposar a la Trobada General la defensa dels interessos de l'associació.
5. Proposar a la Trobada General la defensa de l'establiment de les quotes que els membres de l'associació han de satisfer.
6. Convocar la o les trobades generals i controlar que es compleixin els acords que s'hi adoptin.
7. Presentar el balanç i l'estat de comptes de cada exercici a la Trobada General perquè els aprovi, i confeccionar els pressupostos de l'exercici següent.
8. Inspeccionar la comptabilitat.
9. Establir subequips de treball per aconseguir de la manera més eficient i eficaç el fi de l'associació.
10. Coordinar el treball dels subequips.
11. Dur a terme les gestions necessàries davant organismes públics, entitats i altres persones, per aconseguir:
 - subvencions o d'altres ajuts
 - l'ús de locals o edificis que puguin arribar a ser llocs de reinserció i rehabilitació
12. Obrir comptes corrents i llibretes d'estalvi a qualsevol establiment de crèdit d'estalvi i disposar dels fons que hi hagi en aquest dipòsit. La disposició dels fons es determina a l'article 29.
13. Resoldre provisionalment qualsevol cas que no hagin previst els estatuts i donar-ne compte en la primera Trobada General.
14. Qualsevol altra facultat que no estigui atribuïda d'una manera específica als subequips de treball o que els hi hagi estat delegat expressament.
15. Renovar anualment el càrrec de President de l'Associació.

Article 17

1. L'Equip Coordinador, convocat previament pel Coordinador General o per la persona que el substitueixi, s'ha de reunir en sessió ordinària amb la periodicitat que els seus membres decideixin, i que en cap cas no pot ser inferior a tres mesos.
2. S'ha de reunir en sessió extraordinària quan la convoqui amb aquest caràcter el Coordinador General o bé si ho sol·licita un 30% dels membres que la componen.

Article 18

1. L'Equip Coordinador queda constituït vàlidament si ha estat convocat amb antelació i hi ha un quòrum de la meitat més un.
2. Els membres de l'Equip Coordinador estan obligats a assistir a totes les reunions que es convoquin, encara que, per causes justificades, poden excusar-se'n. L'assistència del Coordinador General o del secretari o de les persones que els substitueixin hi és necessària sempre.
3. L'Equip Coordinador pren els acords per majoria simple de vots dels assistents.

Article 19

L'Equip Coordinador està format pel Coordinador General, el secretari, el tresorer, i els responsables dels subequips de treball, persones que poden coincidir amb les anteriors o no.

Article 20

Els acords de l'Equip Coordinador s'han de fer constar en el llibre d'actes i han de ser signats pel secretari i el Coordinador General. En iniciar-se cada reunió de l'Equip Coordinador, s'ha de llegir l'acta de la sessió anterior perquè s'aprovi o es rectifiqui, si és procedent.

Capítol V. El Coordinador General

Article 21

L'associació tindrà sempre un Coordinador General decidit i consensuat des de l'Equip Coordinador.

Article 22

1. Són pròpies del Coordinador General les funcions següents:
 - a) Dirigir i representar legalment l'associació, per delegació de la Trobada General i de l'Equip Coordinador.
 - b) Presidir i dirigir els debats, tant de la Trobada General com de l'Equip Coordinador.
 - c) Emetre un vot de qualitat decisor en els casos d'empat.
 - d) Establir la convocatòria de les reunions de la Trobada General i de l'Equip Coordinador.
 - e) Visar les actes i els certificats confeccionats pel secretari de l'associació.
 - f) Les atribucions restants pròpies del càrrec i aquelles per a les quals el deleguin la Trobada General o l'Equip Coordinador.
2. El Coordinador General és substituït, en cas d'absència o malaltia, pel qualsevol dels membres de l'Equip Coordinador.

Capítol VI. El tresorer i el secretari

Article 23

El tresorer té com a funció la custòdia i el control dels recursos de l'associació, com també l'elaboració del pressupost, el balanç i la liquidació de comptes. Porta un llibre de caixa. Signa els rebuts de quotes i altres documents de tresoreria. Paga les factures aprovades per l'Equip Coordinador, les quals han d'ésser visades prèviament pel Coordinador General, i ingressa el que sobra en dipòsits oberts en establiments de crèdit o d'estalvi.

Article 24

El secretari ha de custodiar la documentació de l'associació, aixecar, redactar i signar les actes de les reunions de la Trobada General i l'Equip Coordinador, redactar i autoritzar els certificats que calgui lliurar, i també portar el llibre de registre de socis.

Capítol VII. Els subequips de treball

Article 25

1. Els membres de l'Equip Coordinador o d'altres persones (segons l'art. 19) són els responsables dels subequips de treball. Per tant, el responsable d'un subequip de treball és membre nat de l'Equip Coordinador.
2. Els subequips de treball tenen tota la autonomia de gestió que l'Equip Coordinador els delega. A través de cadascun dels seus responsables, l'Equip Coordinador es troba al cas de la seva activitat.
3. La Trobada General i l'Equip Coordinador poden proposar tants subequips de treball com siguin necessaris en ordre a la eficàcia de l'associació.

Capítol VIII. El règim econòmic

Article 26

Aquesta associació no té patrimoni fundacional.

Article 27

Els recursos econòmics de l'associació es nodreixen de:

1. les quotes que fixa la Trobada General per als seus membres
2. les subvencions oficials o particulars
3. les donacions, les herències o els llegats
4. les rendes del patrimoni mateix o bé d'altres ingressos que puguin obtenir-se

Article 28

Tots els membres de l'associació tenen l'obligació de sostenir-la econòmicament, mitjançant quotes o derrames, de la manera i en la proporció que determini la Trobada General, a proposta de l'Equip Coordinador.

Article 29

L'exercici econòmic coincideix amb l'any natural i queda tancat el 31 de desembre.

Article 30

En els comptes corrents o llibretes d'estalvi obertes en establiments de crèdit o d'estalvi, hi han de figurar les signatures del coordinador general, el tresorer i el secretari.
Per poder disposar dels fons n'hi ha prou amb dues firmes, una de les quals ha de ser la del tresorer o bé la del coordinador general.

Capítol IX. El règim disciplinari

Article 31

L'Equip Coordinador, en tot moment i ocasió, té la potestat de decidir les sancions i els seus processos respectius.
L'execució de les sancions i el seus processos es fa, a proposta de l'Equip Coordinador, amb l'aprovació davant la primera Trobada General que tingui lloc.
L'associació, a proposta de l'Equip Coordinador, podrà dotar-se d'un reglament intern. Aquest text ha de ser aprovat davant la primera Trobada General que tingui lloc.

Capítol X. La dissolució

Article 32

L'associació pot ser dissolta si ho acorda la Trobada General, convocada amb caràcter extraordinari expressament per a aquest fi.

Article 33

1. Un cop acordada la dissolució, la Trobada General ha de prendre les mesures oportunes tant pel que fa a la destinació dels béns i drets de l'associació, com la finalitat, l'extinció i la liquidació de qualsevol operació pendent.
2. La Trobada General està facultada per elegir una comissió liquidadora sempre que ho cregui necessari.
3. Els membres de l'associació estan exempts de responsabilitat personal. La seva responsabilitat queda limitada a complir les obligacions que ells mateixos hagin contret voluntàriament.
4. El romanent net que resulti de la liquidació s'ha de lliurar directament a una entitat pública o privada sense afany de lucre que, en l'àmbit territorial o d'actuació de l'associació, hagi destacat més en la seva activitat a favor de la política o la pastoral penitenciàries.
5. Les funcions de liquidació i d'execució dels acords a què fan referència els apartats anteriors d'aquest mateix article són competència de l'Equip Coordinador si la Trobada General no confereix aquesta missió a una comissió liquidadora especialment designada.

La Roca del Vallès, a 1 de juliol de 2005

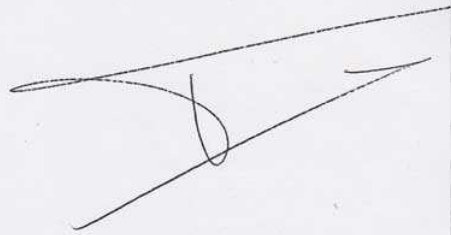
Signatures dels socis fundadors



Sr. Joan Sala i Maltas
Coordinador General



Sra. Núria Riu i Bertran
Tresorera



Sr. Francesc Navarro i Arriaga
Secretari

Ser presoner és per sempre?

ANNEX 4: CERTIFICAT D'ACTIVITAT FÍSICA I D'ESPORT D'OPEN PRISONS